

Examensarbete, 15 hp, för
Kandidatexamen i företagsekonomi: Redovisning och Revision
VT 2020

Intern kontroll för motverkan av penningtvätt inom svenska storbanker

Nivån på den interna kontrollen

Sacha Arnaout och Tina Abdul Halim

Abstract

Author

Sacha Arnaout och Tina Abdul Halim

Title

Internal control for counteracting money laundering in Swedish banks. The level of internal control.

Supervisor

Torsten Andersson

Assessment teacher

Nils-gunnar Rudenstam

Examiner

Heléne Tjärnemo

Abstract

In a world where technology enables the transfer of money quickly to every corner, working against money laundering is becoming increasingly important. At a global level, large sums are laundered annually and in Sweden, money laundering scandals are noted in the banking sector. This study is designed to try to understand why money laundering can occur despite internal control in banks. This by using the Internal Control Maturity Model to measure the level of existing internal control in major banks. In order to counteract money laundering, the Financial Supervisory Authority has created internal guidelines to enable Swedish banks to operate legally. These guidelines were used as a basis for a qualitative study conducted with five respondents.

The study's results showed that compliance with the Financial Supervisory Authority's guidelines means that banks stay within the law but that the purpose of counteracting money laundering is not always achieved. This is because the level of internal control is not always optimal. However, the result cannot be generalized due to a small selection of banks and respondents. The study cannot therefore be used as a basis for how internal control looks in other banks.

Keywords

Internal controll, money laundering, internal control process, finansinspektionens riktlinjer, banking.

Sammanfattning

Författare

Sacha Arnaout och Tina Abdul Halim

Titel

Intern kontroll för motverkan av penningtvätt inom svenska storbanker. Nivån på den interna kontrollen

Handledare

Torsten Andersson

Bedömande lärare

Nils-gunnar Rudenstam

Examinator

Heléne Tjärnemo

Sammanfattning

I en värld där teknologi möjliggör förflyttning av pengar skyndsamt till varje hörn, blir arbete mot penningtvätt allt viktigare. På en global nivå tvättas stora belopp årligen och i Sverige uppmärksammas penningtvättsskandaler inom banksektorn. Denna studie är utformad för att försöka förstå varför penningtvätt kan förekomma trots intern kontroll i banker. Detta genom att använda *Internal Control Maturity Model* för att mäta nivån på den befintliga interna kontrollen i storbanker. För att motarbeta penningtvätt har finansinspektionen skapat interna riktlinjer för att svenska banker ska kunna verka lagligt. Dessa riktlinjer har använts som underlag för en kvalitativ undersökning som har gjorts med hjälp av fem respondenter.

Studiens resultat visade på att uppfyllelse av finansinspektionens riktlinjer innebär att bankerna håller sig inom lagen men att ändamålet som innebär motverkan av penningtvätt, inte alltid uppnås. Detta på grund av att nivån på bankernas interna kontroll inte alltid är fullt effektiv. Resultatet går dock inte att generalisera på grund av ett för litet urval av banker samt respondenter. Studien kan därför inte användas som underlag för bedömning av hur den interna kontrollen ser ut på andra banker.

Ämnesord

Penningtvätt, intern kontroll, interna kontrollprocesser, Finansinspektionens riktlinjer, Bank.

Förord

Till att börja med vill vi tacka vår handledare Torsten Andersson för allt stöd, konstruktiv kritik och goda råd under perioden av uppsatsskrivandet. Men vi vill även tacka alla respondenter som engagerat sig och lagt ner tid på att hjälpa oss besvara vår frågeställning. Er insats har varit avgörande för vår uppsats!

Avslutningsvis vill vi även rikta ett stort tack till familj och vänner som varit både förstående och styrkande under denna tid. Utan allt stöd och uppmuntran hade denna period inte varit lika uthärdlig!

Tack!

Kristianstad, 2020

Innehållsförteckning

1. Bakgrund	7
1.1 Bakgrund	7
1.2 Problematisering	9
1.3 Syfte	11
1.4 Frågeställning	12
1.5 Avgränsning	12
1.6 Disposition	13
2. Litteraturgenomgång	14
2.1 Intern kontroll	14
2.2 Internrevision	15
2.3 Nivån på den interna kontrollen	16
2.4 Undersökningar och uppföljning av bankers interna kontrollsystem	18
2.5 Finansinspektionens riktlinjer för motverkan av penningtvätt	19
2.5.1 Riskbedömning	19
2.5.2 Rutiner	21
2.5.3 Utbildning	22
2.5.4 Kundkännedom	22
2.5.5 Riskklassificering	25
2.5.6 Övervakning	25
2.5.7 Rapportera till FIPO	26
3 Metod	27
3.1 Forskningsfilosofi	27
3.2 Forskningsansats	28
3.3 Forskningsmetod	28
3.4 Datainsamlingsmetod	29
3.4.1 Intervju som metod	30
3.4.2 Utförande	30
3.5 Urval	31
3.5.1 Val av respondenter	32
3.5.2 Etiska överväganden	32
3.6 Databearbetning	33
3.6.1 Utförandet	34
3.7 Reabilitet och validitet	35
4. Empiri	37
4.1 Riskbedömning/riskklassificering	37
4.2 Rutiner/kontrollmiljö	38
4.3 Utbildning/kontrollaktiviteter	39
4.4 Kundkännedom/information och kommunikation	41
4.5 Övervakning	43
4.6 Uppföljning/rapportering till FIPO	44

5. Analys.....	47
5.1 Riskbedömning/riskklassificering	47
5.2 Rutiner/kontrollmiljö	48
5.3 Utbildning/Kontrollaktiviteter	50
5.4 Kundkännedom/ information och kommunikation	51
5.5 Övervakning.....	53
5.6 Uppföljning /Rapportering till FIPO	55
5.7 Summering av nivån på den interna kontrollen i bankerna	56
6. Slutsats	57
6.1 Reflektioner och begränsningar	61
6.2 Studiens bidrag och förslag till vidare forskning	62
Referenser.....	64
Elektroniska källor:	64
Tryckta källor:	68
Bilagor.....	70
Bilaga 1: Intervjuguide	70

Figurförteckning

Figur 2:1 : *Egen anpassad modell utifrån The Institute of Internal Auditors's sammanställning av "Internal Control Maturity Model".*

Figur 2:2: *Egen anpassad modell utifrån Finansinspektionens riktlinjer*

Figur 3:3 : *Presentation av respondenterna.*

Figur 3:4 *Sammanställd matris*

1. Bakgrund

Detta kapitel inleds med en beskrivning av bakgrunden till ämnesvalet för föreliggande uppsats. Därefter förs en problemdiskussion som leder till ett syfte och en problemformulering. Därtill kommer även avgränsningar och dispositionen att beskrivas.

1.1 Bakgrund

I en värld där teknologi möjliggör förflyttning av pengar skyndsamt till varje hörn, blir arbete mot penningtvätt allt viktigare. På en global nivå tvättas stora belopp årligen och en del av pengarna används för finansiering av brottsligheter. Den internationella organisationen *Financial Action Task Force* (FATF) jobbar ihop med tvåhundra olika länder för att motverka penningtvätt på en global nivå genom att sätta internationella standarder (FATF, 2016). Dessa standarder kan ändras och precis som riskbedömningar i företag måste de hållas uppdaterade (Finansinspektionen, 2019). Anledningen till det är att nya metoder används vid penningtvätt vilket innebär att gamla penningtvättsmetoder kan försvinna. Detta kan ske på grund av att lagarna ändras och resulterar i att metoderna som tidigare använts kanske inte fungerar i de nya förhållandena (FATF, 2016).

Penningtvätt har för övrigt även varit ett långtgående problem som har funnits i bolag i Sverige. Under år 2019 uppdagades en stor skandal som berörde penningtvätt i storbanker såsom Nordea och Swedbank (SVD Näringsliv, 2019). I samband med att det avslöjades att Swedbank använts för penningtvätt under nästan ett decennium framgick det att omfattande belopp cirkulerat mellan olika konton i Danske Bank och Swedbank i Baltikum. Ett femtiotal av Swedbanks kunder hade under denna period lyckats slussa miljardbelopp genom banken även om varningssignaler för misstänkt penningtvätt hade uppvisats (SVT nyheter, 2019a).

Finansinspektionen som övervakar finansmarknaden har tydliggjort att nya regler mot finansiering av terrorism och penningtvätt gäller från 1 augusti 2017. Lagen om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, det vill säga Penningtvättslagen, är det regelverk som är administrativt och omfattar bolag inom vissa sektorer. Detta regelverk har i syfte att hindra att bolag används för finansiering av terrorism och penningtvätt. Bolag som omfattas av denna lag är skyldiga att meddela om misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism förekommer i sitt företag till finanspolisen. En annan lag som syftar till att bekämpa penningtvätt är Lagen om straff för penningtvättsbrott och är ett regelverk som inkluderar

påföljder vid lagbrott. Lagen innebär att det anses vara olagligt att ägna sig åt penningtvätt (Finansinspektionen, 2018).

Efter att Swedbanks misstänkta brottshärva uppdagades har finansinspektionens chefer medgett att tillsynen av banken har varit bristfälligt. EU-kommissionen har velat granska hur tillsynen har skötts och har velat få mer informationsunderlag om Finansinspektionens agerande (SVT nyheter, 2019b). Under oktober 2019 medgav samtidigt storbanken Swedbank att bankens arbete gällande penningtvätt har varit, och är fortfarande bristfälligt. Swedbank har påpekat att det inte har funnits tillräcklig kompetens eller resurser för att kunna hantera arbetet mot penningtvätt och risken för att kundkretsar samt övriga aktörer ägnar sig åt penningtvätt (SVT nyheter, 2019c). Efter penningtvättskandalerna under år 2019 uttryckte Finansinspektionen för övrigt att en tredubbling av ambitionen i arbetet mot penningtvätt ska ske under 2020 jämfört med år 2018 (Finansinspektionen, 2019).

Revisorer i aktiebolag har dock ett visst ansvar att granska bolaget i syfte att säkerställa att det drivs på ett ansvarsfullt och hållbart sätt (Revisorsinspektionen, u.å.). Intern kontroll syftar främst till att skydda tillgångar och bevara aktieägarnas intresse i bolaget (Kollegiet för svensk bolagsstyrning, 2016).

Den interna revisionen utgör en betydande del av den interna kontrollen och syftar till att uppskatta samt granska effektiviteten gällande riskhanteringen, affärsverksamheten samt den interna kontrollen. Revisorernas uppgifter omfattar därav att tilldela informationsunderlag till ledningen och bidra med olika typer av rekommendationer för att kunna effektivisera affärsverksamheten. Därtill skall revisorn granska den finansiella rapporteringen samt processen i bolaget (Revisorsinspektionen, u.å.). *The Committee of sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO)* har gett ut ramverk för intern styrning och kontroll. Syftet med ramverket är att bistå företag med stöd gällande utvecklingen och värderingen av verksamheternas interna kontroll- och styrsystem. COSO-ramverket har använts av tusentals bolag i syfte att bättra på kontrollen och styrning av företagen i arbetet mot att nå mål (COSO, 2007).

1.2 Problematisering

Finansinspektionen har lagt fram riktlinjer som ska följas av bankföretag i Sverige i syfte att styra den interna kontrollen. Dessa riktlinjer går hand i hand med svenska lagar och ska därmed följas av bankföretagen. Finansinspektionens riktlinjer för motverkan av penningtvätt innefattar riskbedömning, rutiner, utbildning, kundkännedom, riskklassificering, övervakning och rapportering till FIPO (Finansinspektionen, 2018). Enligt Finansinspektionens riktlinjer innebär riskbedömning att bankföretagen ska försöka analysera sårbarheter som kan uppstå i den egna verksamheten och att det är väsentligt för bankerna att förstå vilka kunder som utgör en risk för att kunna motverka förekomsten av penningtvätt (Finansinspektionen, 2018b). Bankpersonal ska vara tillräckligt insatta inom ämnet penningtvätt och kunna agera i linje med rutiner som finns för att förhindra penningtvätt. Styrelsen i de aktuella bankerna har ansvar för att fortlöpande utbilda personal inom ämnet (Finansinspektionen, 2018). I enlighet med Finansinspektionens riktlinjer för motverkan av penningtvätt ska det dock finnas interna kontrollfunktioner inom banken som innebär att uppföljningar av affärsförbindelser sker. Kontrollerna ska grundas på riskbedömningen rörande kunden. Det innebär följaktligen att det är av väsentlig betydelse att riskbedömning görs på ett korrekt vis för att kunna göra uppföljningar (Finansinspektionen, 2018f).

COSO-ramverket är ett internationellt ramverk som ger en fingervisning om hur en god intern kontroll ska se ut och framgår av matrisen (figur 4) som presenteras i kapitel 3 (FAR Förlag, 2006). Matrisen utgår ifrån Finansinspektionens riktlinjer för intern kontroll för att kunna motverka penningtvätt. Den interna kontrollen är enligt COSO-ramverket en process som medför att en rimlig försäkran ges gällande att uppsatta mål uppnås. Den syftar till att medföra effektivitet inom verksamheten, lydnad av lagar samt en tillförlitlig finansiell rapportering (COSO, 2007). I syfte att ha en god intern kontroll och kunna nå fastställda mål ska bankföretag utgå ifrån Finansinspektionens riktlinjer och COSO-ramverket (FAR Förlag, 2006).

Enligt Lagen om penningtvätt är banker ansvariga att rapportera misstänkt penningtvätt till finanspolisen. Från den 1 augusti 2017 började nya regler mot finansiering av terrorism och penningtvätt gälla (Finansinspektionen, 2018). I finanspolisens årsrapport är det möjligt att utläsa att 10 170 rapporter gällande misstänkt penningtvätt inkom under 2015 (Polismyndigheten, 2015). Under år 2016 inkom 13 322 rapporter till finanspolisen. De nya reglerna som infördes år 2017 innebar i sin tur en ökad rapportering till finanspolisen. Under år 2017 fick finanspolisen in cirka 16 500 rapporter om misstänkt penningtvätt

(Polismyndigheten, 2017). Under år 2018 erhöll finanspolisen ungefär 19 300 rapporter gällande misstänkt penningtvätt (Polismyndigheten, 2019).

Med andra ord har penningtvätt varit ett omfattande problem i samhället under åren och det är noterbart att en ökning av inrapporterade fall gällande misstänkt penningtvätt har skett i samband med de nya reglerna under år 2017 (Polismyndigheten, 2017). Kriminella använder sig av penningtvätt i finanssektorn genom att undvika de mekanismer för intern kontroll som finns för att motverka penningtvätt (Teichmann, 2019). En hel del resurser i samhället läggs ner på att motverka förekomsten av penningtvätt och terrorismfinansiering. De omfattande finansiella skandalerna som har skett runt om i världen trots den interna kontrollen skapad av företagens ledningar har öppnat upp för en del frågor gällande revisorernas ansvar i bolag inom finanssektorn samt hur förekomsten av penningtvätt kan förekomma (Teichmann, 2019).

Swedbank har under år 2019 medgett att dess arbete mot penningtvätt har varit bristande (SVT nyheter, 2019). Banken har dessutom belyst att man inte har haft tillräcklig kompetens eller resurser för att kunna hantera förekomsten av penningtvätt och arbetet gällande det. (SVT nyheter, 2019). Ett femtiotal av kunderna i Swedbank har lyckades slussa miljardbelopp genom banken trots att det funnits varningssignaler för misstänkt penningtvätt enligt *Uppdrag granskning* reportage (SVT nyheter, 2019). Dessa varningssignaler ska ha ansetts varit tydliga då exempelvis en signal inneburit att Erik Venagels, en känd lettisk "målvakt", stått bakom överföringar som ligger på miljonbelopp i Swedbank. Erik Venagels har även varit aktuell i en rad olika medier under åren och förknippats med penningtvätthärvor. Vid de fall då någon önskar dölja vem som är verklig ägare till ett visst bolag kan en så kallad målvakt användas. Vid en närmare titt på Swedbanks 50 kunder som slussat mest pengar kan det noteras att det finns misstänkta målvakter inom 20 av dessa kundbolag (SVT nyheter, 2019). Därtill har det även kunnat konstateras att en enskild kund överfört stora belopp till många olika kunder i Danske Bank och vice versa (SVT nyheter, 2019). Detta innebär följaktligen att Finansinspektionens riktlinjer för att motverka penningtvätt inte har följts till en tillräcklig nivå. Swedbank har efter beslut från Finansinspektionen dömts till en sanktionsavgift som motsvarar 4 miljarder kronor på grund av ett bristfälligt arbete för att motverka penningtvätt (Finansinspektionen, 2020). Därtill har även storbanken Nordea dömts till böter som motsvarar 50 miljoner kronor under år 2015. Detta på grund av att banken haft ett så pass bristfälligt arbete för att motverka penningtvätt att det förmodligen varit möjligt att tvätta pengar utan att banken kunnat få kännedom om det (Finansinspektionen, 2015). Det intressanta blir då egentligen hur

det är möjligt att så pass många fall av misstänkt penningtvätt finns och rapporteras trots att intern kontroll finns och nyttjas i alla storbanker.

Det finns en juridisk studie som syftar till att utreda ifall det ansvaret banker har att förhindra penningtvätt enligt lag är rimligt lagt. Studien fokuserar på principer rörande riskbedömning, kundkontroll och kundkännedom (Lööv, 2011). Det finns dessutom en annan studie om penningtvätt som syftar till att jämföra tidigare penningtvättslag med förslag om en ny lag mot penningtvätt. Studien syftar därmed bland annat till att utreda ifall ett nytt förslag om en lag mot penningtvätt är effektivare än tidigare lag (Thuresson, 2016). Därtill finns en studie som syftar till att undersöka intern kontroll och mer specifikt medelstora aktiebolags användning av COSO-ramverket (Krantz & Lordh, 2019). *The Committee of Sponsoring Organizations of the Tradedway Commission* (COSO) har etablerat detta ramverk för intern kontroll (COSO, 2007). Studien syftar för övrigt till att utreda hur medelstora aktiebolag utformar den interna kontrollen och varför olika aktiebolag kan ha olika utformning (Krantz & Lordh, 2019). För övrigt finns en annan studie som utgår ifrån intern kontroll inom grossistföretag och syftar till att utreda hur grossistföretags interna kontroll ser ut fram till att en finansiell rapport utformas. Studien syftar dessutom till att utreda om och varför grossistföretag lägger ner resurser på en intern kontroll (Nilsson & Lindgren, 2013). Men utöver det så har vi inte kunnat finna studier som specifikt undersökt hur den interna kontrollen i storbanker kan ha en inverkan på arbetet att motarbeta penningtvätt. Vår studie syftar därför till att bidra till en större förståelse till hur och varför penningtvätt kan förekomma genom att bedöma hur pass utvecklad den interna kontrollen är i några storbanker. Studien kommer följaktligen försöka ge ett bidrag till ett gap i litteraturen.

1.3 Syfte

Syftet med denna studie är att försöka förstå varför penningtvätt kan förekomma trots intern kontroll i banker. Detta genom att använda *Internal Control Maturity Model* för att mäta nivån på den befintliga interna kontrollen. Studien är utformad med avsikt att kunna återspegla den interna kontrollen och öka förståelse för hur den olika nivåerna kan inverka på förekomsten av penningtvätt.

1.4 Frågeställning

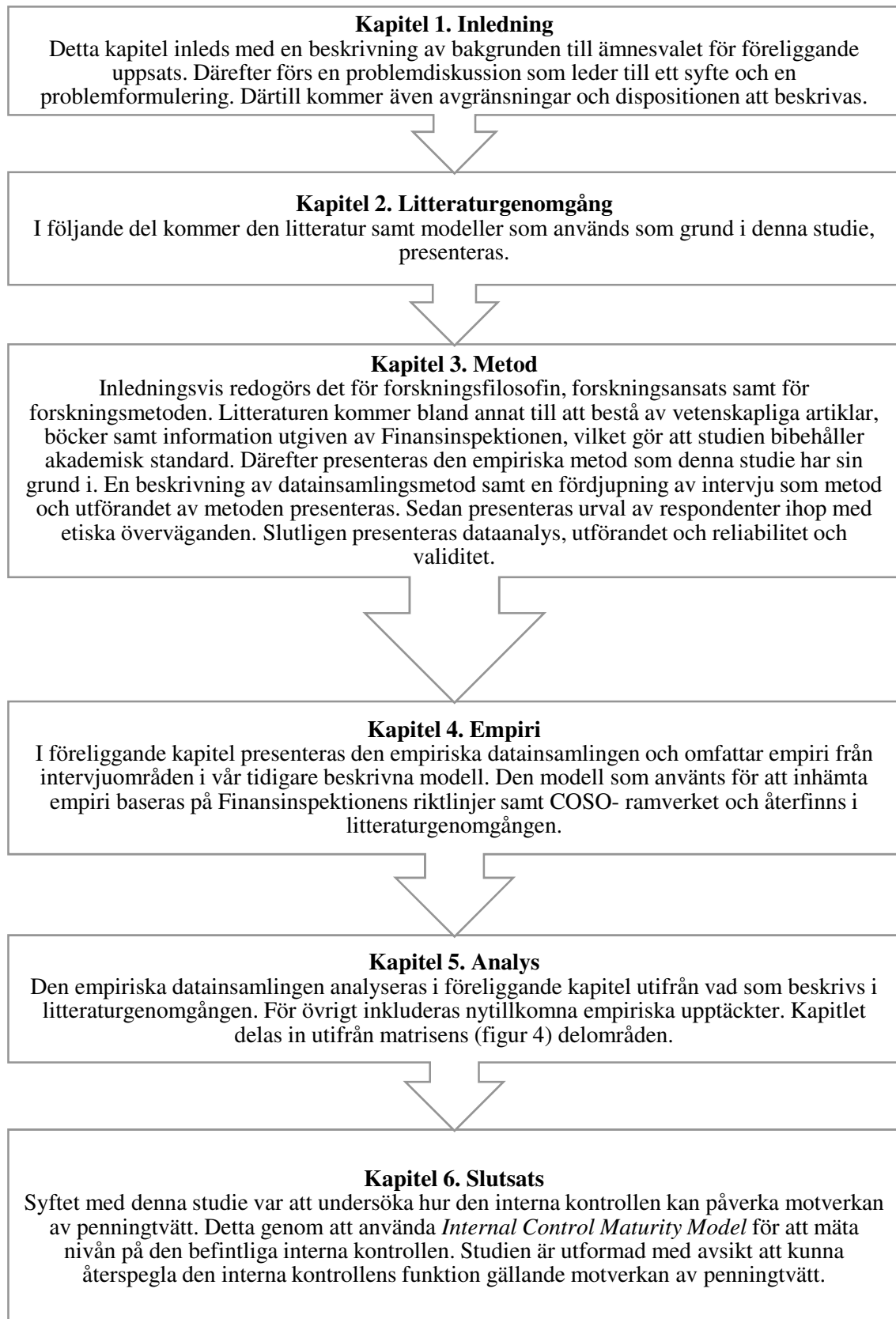
Med utgångspunkt i bakgrunden blir uppsatsens huvudfråga:

Vilken nivå ligger den interna kontrollen på när det gäller motverkan av penningtvätt hos banker?

1.5 Avgränsning

Föreliggande studie har avgränsats till banksektorn och behandlar två Storbanker i Sverige. Mindre banker omfattas därmed inte av denna studie.

1.6 Disposition

2. Litteraturgenomgång

I följande del kommer den litteratur samt modeller som används som grund i denna studie, presenteras.

2.1 Intern kontroll

Det finns ett ramverk för intern kontroll som har etablerats på internationell nivå som benämns *Internal Control-Integrated FrameWork*. Ramverket etablerades av *The Committee of Sponsoring Organizations of the Tradeway Commission* (COSO). Enligt detta ramverk är intern kontroll en process som bolags ledning, styrelse och personal kan och bör påverka. Processen har skapats i syfte att ge en rimlig försäkran att verksamhetsmål uppnås inom vissa delområden. Dessa delområden är 1) effektiv och ändamålsenlig verksamhet, 2) en finansiell rapportering som är tillförlitlig, 3) lydnad av lagar samt förordningar.

Intern kontroll delas in i fem delområden enligt COSOs ramverk. Dessa delområden är:

- Kontrollmiljön
- Riskbedömning
- Kontrollaktiviteter
- Information och kommunikation
- Uppföljning.

Kontrollmiljön inom en verksamhet omfattar det arbetsklimat och den kultur som finns inom bolaget och lägger grunden till hur personal förhåller sig till olika typer av risker. Kontrollmiljön innefattar den verkställande ledningens filosofi för riskhantering, kompetens samt etiska värderingar och integritet (COSO, 2007). Det är av betydelse för företaget att implementera policys som rör integritet och värderingar i medarbetares arbete för att minska risken för att personal ska agera på ett olagligt eller oetiskt vis. När det gäller faktorn kompetens handlar det om att arbetsuppgifter samt arbetsbeskrivningar bör finnas specificerade inom verksamheten. Dessa specificeringar ska sedan användas som en utgångspunkt vid rekrytering av personal så att individer som erhåller rätt kompetens för tjänsten anställs (Tidningen Balans, 2013).

Det andra delområdet inom intern kontroll innefattar riskbedömning. Riskbedömningen omfattar att risker för verksamheten gällande den finansiella rapporteringen identifieras, hanteras och analyseras. Ett konkret exempel på omständigheter där risker kan uppstå är snabb tillväxt hos till exempel ett bankföretag som i sin tur kan vara ansträngande att hantera för den interna kontrollen (COSO, 2007).

Den tredje komponenten inom intern kontroll är kontrollaktiviteter och omfattar den process som medför att mål inom bolaget uppnås. Kontrollaktiviteter förekommer för att förhindra, finna och rätta till olika typer av fel. Det handlar om att säkerställa att riskåtgärder fullföljs på ett effektivt vis. Att se till att slutförda transaktioner är fullständiga och korrekta är ett exempel på en kontrollaktivitet. En annan kontrollaktivitet är arbetsuppgiftsfördelningen inom verksamheten då exempelvis samma person i en bank inte bör ha ansvar för alla steg i en transaktion, såsom att genomföra överföringen och samtidigt ha i uppgift att kontrollera om transaktioner utförs på korrekt sätt. Ansvaret för sådana arbetsuppgifter bör fördelas på olika personer för att minimera risken för att medarbetare begår eller medverkar i bedrägerier och döljer sina spår (COSO, 2007).

Information och kommunikation är den fjärde komponenten inom intern kontroll. Information och kommunikation handlar om att det ska vara möjligt att framföra olika typer av budskap och kommunicera mellan parter på ett lämpligt och tydligt sätt så att medarbetare får rätt underlag för att kunna utföra sina arbetsuppgifter i tid (Messier, 2003).

Den femte och sista komponenten inom intern kontroll är uppföljning. Uppföljningen innefattar att en utvärdering av den interna kontrollen görs och medför att den verkställande ledningen får ett underlag rörande hur välfungerande den interna kontrollen är (COSO, 2007).

2.2 Internrevision

En internrevision av en verksamhet syftar till att ge ledning och styrelse en uppfattning om hur välfungerande rutiner och processer inom bolaget är. En internrevision innebär dessutom att revisorerna föreslår åtgärder som syftar till att effektivisera verksamheten inom riskhantering, intern kontroll och styrning samt ledningsprocesser (PWC, u.å.). En betydande del av den interna kontrollen omfattas av internrevisionen. Internrevisionen syftar till att stödja ledningen i verksamhetsstyrningen genom att granska och bedöma effektiviteten rörande riskhanteringen,

interna kontrollen samt affärsverksamheten. För övrigt har internrevisorerna även till uppgift att granska processer för ekonomisk rapportering inom verksamheten (STOCKMANN, u.å.).

I exempelvis storbanken Swedbank har styrelsen det främsta verksamhetsansvaret och ansvaret för processerna som rör styrning och kontroll samt riskhantering. Den interna kontrollen inom verksamheten baseras på organisationsstruktur och kultur, policys och riktlinjer som etablerats av ledningen och styrelsen. Internrevisionen i bolaget syftar till att utvärdera om ledningen genom den interna kontrollen och styrningen säkrar att kontroller inom verksamheten är effektiva. Därtill ska internrevisionen utvärdera om processerna för riskhantering är effektiva och att organisationen och processerna för styrning är funktionella samt stödjer affärsverksamhetens syften (Swedbank, u.å.)

2.3 Nivån på den interna kontrollen

Den interna kontrollen kan praktiseras på olika nivåer, beroende på hur mycket den har utvecklats inom verksamheten. Den interna kontrollen kan kategoriseras enligt en modell, den så kallade *Internal Control Maturity Model*. Den interna kontrollen kan avhängig av dess ”mognad” indelas i fyra olika grupper (The Institute of Internal Auditors, u.å.).

- Inte effektiv
- Delvis effektiv
- Mestadels effektiv
- Fullt effektiv

Det finns riktlinjer för att bedöma på vilken nivå den interna kontrollen befinner sig i ett viss fall (The Institute of Internal Auditors, u.å.). I nedanstående matris (figur 1) har en sammanställning av dessa riktlinjer gjorts där det blir möjligt att utläsa hur den interna kontrollen ser ut beroende på vilken nivå den befinner sig.

Nivå på den interna kontrollen	Riskbedömning	Kontrollmiljö	Kontrollaktiviteter	Information & kommunikation	Uppföljning
Inte effektiv	-Utformning av mål är bristfällig -Den identifiering som bolag gör av risker för att nå mål är bristfällig - Bedömning av risken för bedrägeri är bristande	-Bristfällig kontrollmiljö -Bristfällig struktur, rapportering & ansvarsfördelning -Värderingar och integritet i bolaget är inte specificerade -Kraven som företaget ställer på att anställda ska ta ansvar är bristfällig	-Kontrollaktiviteter som bidrar till riskreducering är bristfälliga -Finns inte tillräckligt med kontrollaktiviteter som grundat sig på fastställd policy och därefter etablerats	-Information för att kunna stödja kontrollers funktion är bristfällig -Information som kommuniceras för att kunna stödja att kontrollen fungerar är bristfällig	-Utvärderingen av kontrollen är bristfällig -Åtgärder vid kontrollbrister är bristfällig
Delvis effektiv	Riskbedömning kräver förbättring - Mål är till viss del är formulerade och godkänns då och då -Risker för att kunna nå mål är identifierade men bolaget kanske inte ser över detta därefter -Riskbedömning gällande bedrägeri görs ibland	-Kontrollmiljön kräver förbättring -Struktur, rapportering & ansvarsfördelning kanske behöver förbättras -Värderingar och integritet i bolaget kan vara ospecificerade - Krav som företaget ställer när det gäller anställdas ansvar och skyldigheter kan vara oklara	-Kontrollaktiviteter kräver förbättring -Vissa kontrollaktiviteter kan medföra en reduktion av risker -Finns kontrollaktiviteter som grundat sig på fastställda policys men som bolaget kanske inte ser över och uppdaterar	-Information och kommunikationen kräver förbättring - Snabb och god information kan fås för att stödja kontrollers funktion i vissa fall -Information kan i vissa fall meddelas för att stödja kontrollers funktion	-Övervakningen kräver förbättring -Utvärderingar görs ibland för att se till att fastställda kontrollen fungerar - Kontrollbrister kan ibland åtgärdas och kommuniceras men oftast inte i rätt tid
Mestadels effektiv	-Målformulering sker på regelbunden basis och målen godkänns -Bolaget bedömer risker för att kunna nå mål och ser över dessa regelbundet -Riskbedömning gällande bedrägeri sker regelbundet	-Tillräcklig kontrollmiljö -Tillräckligt bra struktur, rapportering & ansvarsfördelning -Finns bevis på att individer är engagerade och tar åt sig värderingar -Individer är allmänt sätt ansvarsfulla	-Kontrollaktiviteter medför oftast en riskreducering -Kontrollaktiviteter är grundade på fastställda policys	-Snabb och god information kan generellt fås för att kunna stödja kontrollers funktion - Budskap kommuniceras oftast i syfte att stödja att kontrollen fungerar	-Uppföljning av kontrollen genomförs på regelbunden basis - Brist i kontrollen korrigeras och kommuniceras oftast i rätt tid
Fullt effektiv	-Tydliga mål sätts och godkänns regelbundet -Bedömning av risker för att nå mål görs regelbundet -Riskbedömning gällande bedrägeri -Förändringar som påverkar intern kontroll identifieras	-Lämplig struktur -Lämplig struktur, rapportering & ansvarsfördelning -Anställda uppvisar ett tydligt engagemang för etiska värderingar i bolaget - Alla medarbetare är ansvarsfulla	- Kontrollerna medför en riskreducering -Kontrollaktiviteter grundas på fastställda policys och övervakas och uppdateras regelbundet -Finns tekniska kontroller som överensstämmer med bolagets målpåfyllelse	-Information som är av god kvalitet genereras konstant snabbt för att kunna stödja att kontrollen fungerar -Information kommuniceras konstant för att kunna stödja att kontrollen fungerar	-Uppföljning av kontrollen sker på regelbunden basis för att se till att den fungerar -Kontrollbrister korrigeras och kommuniceras i rätt tid

Figur 1: Egen anpassad modell utifrån The Institute of Internal Auditors's sammanställning av "Internal Control Maturity Model".

(The Institute of Internal Auditors, u.å.).

Ovanstående matris kan t ex användas i syfte att analysera och bedöma den interna kontrollen i olika banker. Matrisen kan även användas för att bedöma om det finns interna kontroller som kräver utveckling.

2.4 Undersökningar och uppföljning av bankers interna kontrollsystem

Penningtvätt är enligt lag ett brott och innebär att svarta olagliga pengar tvättas rena (Polisen, 2019). Finansiella företag och banker bland andra, utnyttjas av kriminella vid penningtvätt för att tillgängliggöra olagliga pengar för placeringar och konsumtion (Finansinspektionen, 2018). I det svenska finansiella systemet uppskattas att cirka 130 miljarder kronor tvättas årligen (Konsumenterna, 2020). Penningtväftsfrågorna har genom åren behandlas med högre prioritet (Finansinspektionen, 2019). Den finansiella inspektionen (FI) har lämnat en rapport till regeringen om mål att tredubbla arbetet för att motverka penningtvätt, detta med mål att uppnå ändringen vid slutet av år 2020 (Finansinspektionen, 2019). Till följd av detta har tillsynsmyndigheter i Sverige, ihop med EU, arbetat för att förstärka penningtvättsregelverken. Genom att förstärka penningtvättsregelverken får finansiella företag bära ett större ansvar vad gäller att övervaka, begränsa och bedöma sina penningtvättsrisker (Finansinspektionen, 2018).

Förutom att utöka ansvaret på de finansiella företagen sätts även större ansvar på att stärka tillsynsmyndigheternas arbete. En av de viktigaste rollerna i arbetet mot penningtvätt för den finansiella inspektionen är att kontrollera att finansiella företag i Sverige följer penningtvättslagen och på det viset inte utnyttjas vid fall som penningtvätt (Finansinspektionen, 2018). För att på ytterligare sätt stärka penningtvättstillsynen har den finansiella inspektionen integrerat tillsyn av icke-finansiella risker ihop med tillsyn av de finansiella riskerna. Detta innebär i första hand, en tydligare samlad förståelse där organisationerna får en bredare kompetens i avdelningen ihop med en bredare resursförsörjning. Och i andra hand, större förståelse för riskhantering genom intern kontroll och styrning som är kopplade till riskerna för penningtvätt. Utöver en förbättrad tillsynsförmåga över företagen genom ökade tillsynsresurser vill FI även påverka och förbättra arbetsmetoderna på både företags- och sektornivå. Dessa arbetsmetoder medför en bättre förmåga att "identifiera, klassificera och kontrollera

penningtvättrisker” och innebär exempelvis att företag går ihop och gör fler undersökningar som är avgränsade på samma tema. Detta skulle tydliggöra förväntningar och bedömningar i offentliga tillsynsrapporter som FI kan sammanställa och sprida (Finansinspektionen, 2018).

2.5 Finansinspektionens riktlinjer för motverkan av penningtvätt

I arbete för att motverka penningtvätt har föreskrifter utgetts ihop med lagarna. Dessa föreskrifter innehåller riktlinjer för banker angående arbetet som måste utföras för att vara i linje med regelverken. Dessa riktlinjer utmynnar i en process med olika steg som tillsammans ska ge ett helhetsbaserat arbete mot penningtvätt (Finansinspektionen, 2018a). Processen presenteras i nedan fastställda modell (Figur 2) och delas upp i riskbedömning, rutiner, utbildning, kundkännedom, riskklassificering, övervakning och rapport till finanspolisen (FIPO).

Figur 2: Egen anpassad modell utifrån Finansinspektionens riktlinjer.
(Finansinspektionen, 2018a).

2.5.1 Riskbedömning

Riskbedömningar går ut på att banker ska analysera sårbarheter som kan uppstå i verksamheten. Detta innefattar faktorer som bland annat produkter och tjänster som en bank erbjuder, kunder och distributionskanaler och geografiska riskfaktorer. I fjärde penningdirektivet kan ytterligare

vägledning utläsas med vad gäller bedömning av dessa faktorer. Utöver det ska hänsyn även visas till information från myndigheten om bland annat olika metoder för penningtvätt och uppgifter som vanligtvis rapporteras till Finanspolisen (Finansinspektionen, 2018b). Den allmänna omfattningen av riskbedömningen varierar beroende på verksamhetens art och dess storlek. Storlek avser bland annat antalet anställda, antalet verksamhetsställen och omsättning vilket påverkar omfattningen. Art avser exempelvis typen av varor och tjänster bedrivs i verksamheten och ifall dessa varor och tjänster är komplexa eller inte. Att riskbedömningen ska hållas aktuell är av stor betydelse därför krävs årliga utvärderingar och uppdateringar men även vid behov. Riskbedömningen ligger till grund för rutiner och riktlinjer i banker vilket vidare påverkar arbetet mot penningtvätt i övrigt (Finansinspektionen, 2018b).

FATF förklarar att förståelse för riskerna är en grund för ett effektivt arbete mot penningtvätt. Genom att förstå riskerna rätt kan passande åtgärder skapas för att motverka eller mildra riskerna. Specificerad information om hur man gör riskbedömningar ihop med de olika metoder som används vid penningtvätt finns presenterat hos FATF för de deltagande länderna (FATF, 2019). För Sverige presenteras *Penningtvätt och annan penninghantering*, en rapport publicerad av BRÅ (Horgby, Särnqvist och Korsell, 2015).

En tidigare studie har visat på att penningtvätt förekommer trots att det finns kontrollfunktioner inom finanssektorn som syftar till att motverka företeelsen att tvätta pengar (Teichmann, 2019). De som t ex tvättar pengar och finansierar terrorism använder sig utav offshore-banker när det gäller större belopp (HD, 2019). Ett land som verkar vara att föredra, är Dubai. Anledningen till det är att landet i sig inte har strikta kontrollmekanismer för finanssektorn vilket innebär att penningtvättare inte behöver besvara så många frågor gällande transaktioner och stora insättningar i lokala banker i Dubai. En annan anledning till att offshore-destinationer används är att banker i dessa områden inte är så måna om att delge information till andra länder. Det innebär i sin tur att ifall kriminella etablerar en kedja med flera offshore-destinationer kommer brottsutredningar att försvåras på grund av långsamma svar från myndigheter på dessa platser. Detta visar på att det är möjligt att kringgå strikta kontrollmekanismer genom att använda sig utav banker i länder med mindre omfattande kontrollprocesser (Teichmann, 2019).

2.5.2 Rutiner

Utifrån bankens allmänna riskbedömningar ska rutiner och riktlinjer skapas och dokumenteras för banken. Vid skapandet av rutiner och riktlinjer ska motarbete av riskerna vara ändamålet. Detta innebär att utformandet ska ske på ett sätt där god hantering och bedömning av bankens risker är möjlig. Av propositionerna givna ihop med penningtvättslagen, kan tre olika grupper av riktlinjer och rutiner urskiljas.

I den första gruppen behandlas åtgärder för situationer som kan uppkomma baserat på riskerna. Exempel på dessa åtgärder är ID-kontroller, skärpta kundkännedomsåtgärder, kundfördelning i riskklasser och tillsyn vid transaktioner och aktiviteter. I den andra gruppen behandlas åtgärder kopplade till bankens egen personal och innebär exempelvis bakgrundskontroller och utbildning. Rutinerna i denna grupp inkluderar även säkerhet för personal vid risk av hot som följd av utförandet av åtgärderna. Den tredje och sista kategorin behandlar uppgifter för den interna kontrollen och även för regelefterlevnad. Dessa uppgifter är för de som av banken är utsedda som oberoende granskningsfunktion, befattningshavare och central funktionsansvarig. Modellriskhantering ingår även i denna grupp och innebär att modeller som används för riskhantering uppdateras fortlöpande genom fastbestämda rutiner.

I en modellriskhantering borde beskrivningar av antaganden och bakomliggande teorier finnas tillgängliga ifall banken använder sig av exempelvis riskklassificering av kunder. Riskhanteringsmodeller i denna form ska genom rutiner och riktlinjer vara kvalitetssäkra och vid behov kunna uppdateras. Utöver det finns krav på att riskhanteringsmodeller även genom rutiner ska kunna valideras och därmed säkerställa att syftet uppfylls.

Krav på internkontroll i banker har ställts genom föreskrifter vilket utmynnar i att det ska finnas funktioner specifikt för internkontroll. I en bank måste en central funktionsansvarig utses då särskilda funktioner i banken är avsedda för intern kontroll. Befattningshavaren ska se till att föreskrifterna genomförs och att lagen därmed följs genom att ansvara för åtgärderna. Ansvaret går ut på att riskbedömningar görs och hålls uppdaterade, interna rutiner och riktlinjer finns och uppdateras, åtgärder kontrolleras och genomförs ihop med rutiner samt att rapportering till VD och styrelse sker av befattningshavaren själv. Delegering av andra uppdrag och val av att ha biträde eller biträden är dock utförbart. Den centrala funktionsansvarig ska vara oberoende mot funktionerna som denne ska övervaka och ska alltid finnas i alla banker. Det är den centrala

funktionsansvariga som ska rapportera till Finanspolisen och utöver det se till så att banken följer lagar, föreskrifter, interna riktlinjer och rutiner. Andra ansvarsområden som den centrala funktionsansvarige har är att informera, utbilda, samtala och ge råd. Utöver det ska riktlinjer och rutiner kontrolleras vara effektiva och ändamålsenliga i samband med rapportering till VD eller styrelse.

Den oberoende granskningsfunktionen ska enligt föreskrifterna ansvara för att granska och utvärdera IT-system, riktlinjer, rutiner och organisation i första hand. I andra hand ansvarar den oberoende granskningsfunktionen för den interna kontrollen och även, utifrån de allmänna riskbedömningarna, för riskhanteringen. Bankstyrelsen är direkt överställt granskningsfunktionen i banken och kan i vissa fall uppdra åt någon annan att utföra granskningsarbetet. Styrelsen är dock ansvariga till att penningtvättsregelverket följs (Finansinspektionen, 2018c).

2.5.3 Utbildning

I föreskrifterna berör utbildning personalen i bankföretaget. Enligt riktlinjerna ska personalen i ett bankföretag utbildas till en nivå där de förstår och kan följa rutinerna och riktlinjerna som är till för att motverka penningtvätten. Utbildningen ska innehålla fakta och även annan information såsom trender, metoder och mönster som den anställde kan behöva för att motverka penningtvätt vid påträffande. Styrelsen ansvarar för att personal, uppdragstagare och andra individer som kan utnyttjas vid arbetet att motverka penningtvätt får information och fortlöpande utbildning som är relevant. Utbildningen kan dock formis och anpassas efter ansvar och uppgifter som vardera anställda har med hänsyn till den allmänna riskbedömningen i banken.

Innehållet av utbildning ska dokumenteras av banken, dokumentet ska även ange datum och namn på deltagarna (Finansinspektionen, 2018d). I och med att brottslingar kan kringgå kontrollmekanismer som syftar till att motverka penningtvätt, är det av betydelse att banken förstår dessa tillvägagångssätt för att kunna förhindra och förutse beteendet (Teichmann, 2019).

2.5.4 Kundkännedom

För att kunna förhindra penningtvätt måste banken ha bra insyn i vem kunderna är ihop med, varför och vad för affärer som kunden vill ska utföras. Ifall bankföretaget inte har nog med

information om kunden ska en transaktion, enligt lag, inte ske. Detta gäller även ifall banken har misstankar om kunden att kunden kommer till att använda tjänsten eller produkten för penningtvätt. Vid affärsförbindelser ansvarar banken alltid för att vidta åtgärder som behövs för att få kundkännedom. Detta gäller även vid större transaktioner som motsvarar 15 000 euro eller mer i en enda transaktion eller flera små transaktioner. Vid misstankar eller otillräcklig kundkännedom får en affärsförbindelse inte etableras.

För att få kundkännedom måste åtgärder som exempelvis identifiering och kontroll ske av kundens identitet. Detta innebär att kunden måste uppge namn och andra uppgifter som är relevanta. Utav denna information görs en kartläggning av om exempelvis kunden är i en politisk utsatt ställning (PEP). Utifrån den inhämtade informationen ska en kontroll av uppgifterna ske för att se ifall de stämmer. För att utreda ifall kunden agerar för sig själv eller för någon annan kan kompletterande frågor ställas. Detta kan innebära att direkt eller indirekt bestämmande inflytande sker av den verkliga huvudmannen på kunden. För att avgöra risken kunden medför, krävs att banken utreder kundens ägarförhållande och kontrollstruktur. Ifall det bestämmande inflytandet kommer från en verklig huvudman måste den verkliga huvudmannen undersökas precis som kunden själv. Utredning av verkställande direktör, styrelseordförande eller någon i liknande befattning ska ske i fall då identitet på verklig huvudman inte är fastställd (Finansinspektionen, 2018e).

Personer i politisk utsatt ställning ska behandlas med skärpta åtgärder av banken. Dessa åtgärder tillämpas även på familjemedlemmar och medarbetare till personen. Skärpta åtgärder innebär att tillgångar som hanteras i en affärsförbindelse alltid undersöks av banker och kräver även godkännande av befattningshavaren. En uppföljning efter att affärsförbindelsen upphört, krävs i 18 månader. Denna uppföljning medför en skyldighet för banken att se till att personen i fråga, familjemedlemmar och medarbetare inte utgör ett hot vad gäller penningtvätt (Finansinspektionen, 2018e).

Skärpta åtgärder används även då faktorer vid kundkännedom tyder på att kunden medför hög risk. Dessa faktorer kan framkomma då information inhämtas om art och syfte på affärsförbindelsen. Bedömning sker på transaktioner och aktiviteter som kan förekomma som resultat av affärsförbindelsen. Bedömning sker även på riskklassificeringen som kunden refereras till. Åtgärder som tas i bankföretag ska anpassas efter risken och komplexiteten av situationen. Ifall kompletterande uppgifter krävs borde banken göra en djupare utredning.

Högriskredjeland har identifierats av Europeiska kommissionen och är vad banken bör undersöka i relation till kunden. Kontroll ifall kunden är eller har etablerats i ett högriskredjeland utanför EES måste även ske (Finansinspektionen, 2018e).

För att kunna förhindra penningtvätt måste banken veta vem kunden i fråga är och vad syftet med affärsförbindelserna är (Finansinspektionen, 2018e). De flesta av de mekanismer som är implementerade i banker och övriga finansiella institut syftar därav till att identifiera ägaren. Dock tyder en studie på att kriminella inte använder sig utav sitt riktiga namn utan istället använder *målvakter* med pålitlig och trovärdig bakgrund som representerar företaget (Teichmann, 2019). Det innebär i sin tur att även om dessa frontfigurer ertappas kommer den verkliga ägaren förbli oupptäckt i de flesta fallen (Polisen, 2019). Individer som ägnar sig åt penningtvätt väljer ut dessa målvakter med fokus på människans bakgrund. Ett konkret exempel är att en familjefar föredras framför en ung man då det minskar risken för att målvakten smiter med dessa tillgångar som står i hans namn. En annan metod som kriminella använder för att välja ut sin målvakt är att en välutbildad och trovärdig frontfigur föredras och väljs ut. En målvakt som exempelvis arbetar med ekonomi eller juridik kommer kunna se till att kriminella erhåller trovärdiga förklaringar för transaktioner. Dessa förklaringar kan sedan överlämnas till avdelningar som arbetar med bankens interna kontroll vilket innebär att transaktionerna bortförklaras. För övrigt bör det nämnas att målvakterna som används oftast matchar med den transaktionen som de används för. Med andra ord innebär det att om en person vill överföra belopp från exempelvis Österrike till Turkiet kan personen använda en målvakt med turkisk härkomst som är bosatt i Österrike. Det hade inneburit att målvakten på ett rimligt sätt hade kunnat hävda att han överfört sin inkomst till familjemedlemmar i Turkiet (Teichmann, 2019).

Vid en del fall av penningtvätt och finansiering av terrorism nöjer sig brottslingen med att dölja pengar under en tidsbegränsad period. En brottsling som exempelvis har erhållit mutor kanske inte vill tänka ut en metod för att tvätta pengarna utan föredrar istället att använda pengarna under en viss period för att täcka sina levnadskostnader. Vid dessa fall vill kriminella förvara pengarna på ett säkert sätt och ser även till att inte kunna kopplas till pengarna ifall myndigheter hittar förvaringen. En målvakt kan därmed hyra ett *värdeskåp* från en privat aktör, exempelvis en bank, och förvara belopp där och ingen koppling kan göras mellan pengarna och den person som står bakom målvakten (Teichmann, 2019).

2.5.5 Riskklassificering

Bankens ansträngningar att arbeta med kundkännedom anpassas efter risken kunden bedöms utgöra för att utnyttja banken för penningtvätt. Risken baseras på att banken utifrån de allmänna riskbedömningarna, lagen och hög respektive låg riskbeskrivning gör en egen bedömning. Den allmänna riskbedömningen görs av den egna verksamheten och innebär en riskklassificering av tjänster, produkter, företagets geografiska område, typen av kunder som företaget har samt distributionskanaler och transaktioner som kan användas av kunder. Exempel på högriskklassificering är tjänster och produkter med en komplex struktur samt ifall företaget verkar på internationell marknad (Finansinspektionen, 2018e).

Banker använder sig av riskklassificering för att bedöma risken för att banken nyttjas för penningtvätt (Finansinspektionen, 2018e). Dock använder sig individer som tvättar pengar sig utav en metod som nyttjas för att erhålla trovärdiga förklaringar för transaktioner, vilket är att få en dom i rättegång. Exempelvis, om en person vill överföra ett stort belopp från ett visst land till ett annat kan sändaren be mottagaren att påbörja en *stämning* mot sändaren. Målvakter hade använts för att genomföra transaktionen. Sändaren avstår från att använda sig utav en advokat och framför därav inga goda argument samt erkänner fakta som mottagaren delger i rättegången. Sändaren kan exempelvis erkänna att han har lånat beloppet (som parterna vill överföra) och påstå sig ha lämnat tillbaka det som lånats men framför inga bevis på att mottagaren har fått pengarna. Följaktligen kommer en dom till fördel för mottagaren att ges. Därmed kommer parterna att erhålla en dom från det landet som sändaren avser att skicka pengar ifrån, som i sin tur kan överlämnas till avdelningar som arbetar med intern kontroll på bankföretag, vid frågor gällande transaktionen. Flera avdelningar för intern kontroll på bankföretaget kommer på felaktiga grunder att anta att domstolen har verifierat all fakta. Dock grundas troligen domen enbart på argumenten som parterna framförde (Teichmann, 2019).

2.5.6 Övervakning

Under en affärsförbindelse ska enligt finansinspektionens riktlinjer fortlöpande uppföljningar ske. Med hänsyn till vad banken känner till om kunden ska transaktioner kontrolleras och dokumenteras. Detta ska ske med utgångspunkt i riskbedömningen som anpassades efter kunden. Uppföljningen som bör ske fortlöpande, delas upp i två kategorier. Den första kategorin innebär fastställelse om inhämtad information om kunden är tillräcklig och överstämmande

med verkligheten. Den andra kategorin innebär en uppföljning av kundens beteende efter inträffande av transaktion genom att följa kundens andra fortlöpande transaktioner. Med hjälp av kontrollerna ska banken fastställa om ifall beteendet var förväntat eller är avvikande. Dokumentationerna som skapas vid åtgärder för att få kundkännedom ska sparas på ett säkert sätt oavsett om det är i pappersform eller elektroniskt. Dokumenten sparas i fem år och ska vara lättåtkomliga för personal vid behov. Ifall en kund rapporteras till finanspolisen eller misstänks för penningtvättbrott ska dokumenten sparas i tio år (Finansinspektionen, 2018f).

Det har enligt en tidigare studie framkommit att kontrollmekanismer kringgås av individer som ägnar sig åt penningtvätt och finansiering av terrorism (Finansinspektionen, 2015). Individer som ägnar sig åt penningtvätt är medvetna om att banker och övriga tjänsteleverantörer inom finanssektorn använder sig utav mekanismer för att *analysera transaktioner*. Mekanismerna har implementerats för att upptäcka misstänkt beteende. I och med att kriminella inte vill bli upptäckta kommer de därför att se till att kontoinnehavarna gradvis kopplas till särskilda transaktioner. Ett konkret exempel är att penningtvätten först påbörjas med mindre transaktioner och övergår sedan stegvis till större belopp. Det innebär att målvakterna kanske behöver besvara frågor gällande sina första transaktioner men med tiden kommer transaktionerna som sker därefter att anses vara normala och överensstämma med deras kundprofil (Teichmann, 2019).

2.5.7 Rapportera till FIPO

Sista steget i processen att motverka penningtvätt handlar om skyldigheten att rapportera misstankar kring transaktioner till Finanspolisen (Finansinspektionen, 2018). Beslutet att rapportera till Finanspolisen kan baseras på misstankar och en faktisk händelse behöver därför inte ha inträffat (Finansinspektionen, 2019). Det finns statistik som tydliggör en ökning av inrapporterade fall till FIPO mellan år 2014-2018. Antal inrapporterade fall ökade exempelvis under 2018 med 16,7 procent i jämförelse med 2017. Under 2018 rapporterade 356 verksamhetsutövare misstänkt penningtvätt i jämförelse med år 2017 då Finanspolisen fick in 228 rapporter (Polismyndigheten, 2019).

3 Metod

Inledningsvis redogörs för forskningsfilosofin, forskningsansats samt för forskningsmetoden. Litteraturen innefattar bland annat vetenskapliga artiklar, böcker samt information utgiven av Finansinspektionen, vilket har medfört att studien har bibehållit en akademisk standard. Därefter presenteras den empiriska metod som denna studie har sin grund i. En beskrivning av datainsamlingsmetod samt en fördjupning av intervju som metod och utförandet av metoden presenteras. Sedan presenteras urval av respondenter ihop med etiska överväganden. Slutligen presenteras dataanalys, utförandet och reliabilitet samt validitet.

3.1 Forskningsfilosofi

Forskningsparadigmet som denna studie har som grund är interpretivism och nyttjas på empirin som samlats ihop vid intervjuerna. Svaren på intervjufrågorna behandlas med en viss skepticism då objektivitet inte kan uppnås fullt ut på grund av den mänskliga faktorn (Denscombe, 2018). Under intervjuerna har frågor om respondenternas egna tankar och upplevelser ställts. Frågorna är bland annat utformade på ett sätt som följer Finansinspektionens modell för riktlinjer om intern kontroll. Ytterligare information om frågornas utformning har presenterats i avsnittet 3.4.1 nedan om semistrukturerad intervju.

En annan utgångspunkt hade kunnat vara positivismen som utifrån ett antagan om ett objektivt perspektiv försöker tolka mönster. För att kunna använda positivismen som forskningsfilosofi hade dock en kvantitativ undersökning behövt göras då tolkningarna kommer till att göras på siffror och frekvens (Denscombe, 2018). För att kunna besvara frågeställningen för denna studie behövs en mer djupgående förståelse för hur personal jobbar med den interna kontrollen. Den positivistiska utgångspunkten hade inneburit större fokus på mätbara fakta och sedan undersöka mönster (Denscombe, 2018). Detta hade kunnat vara till användning ifall alla banker använde sig av samma intern kontroll, vilket inte är fallet. Enligt FAR (2006) kan nämligen den interna kontrollen i viktiga avseenden skilja sig mellan bankerna vilket gör att en kvantitativ undersökning kan bli missvisande. Genom val av interpretivism möjliggörs ett bredare utrymme för tolkning av svar från respondenter då studien baseras på en kvalitativ undersökningsmetod (Denscombe, 2018).

3.2 Forskningsansats

Denscombe (2018) lyfter, ur samhällsvetenskapliga perspektiv, fram två olika utgångspunkter att förhålla sig till vid studier som innehåller empiriska och teoretiska undersökningar. Utgångspunkterna kan innebära antingen ett deduktivt eller ett induktivt synsätt, men där även en blandning av båda synsätten är genomförbart (Fejes och Thornberg, 2009). Detta innebär samspel mellan induktiv och deduktiv ansats (Bryman & Bell, 2013). I detta arbete har en deduktiv ansats antagits då forskningen baseras på sedan tidigare utformade teorier samt tidigare forskning. Deduktion som ansats innebär en utgångspunkt i teorier som därmed leder fram till en frågeställning. Baserat på teoretiska överväganden samt den insamlade empirin kommer slutsatser till att presenteras (Holme & Solvang, 1997). Enligt Bryman och Bell (2013) kan en undersökning inte bli djupgående då tendenser inte beaktas vilket dem menar är en svaghet med den deduktiva forskningsansatsen. Utöver det kan en kvalitativ forskningsmetod medföra ett induktivt tankesätt redan från början då forskaren utgår från observationer som sedan stöts av teorier (DePoy & Gitlin, 2005). Det vill säga att observationer från den verkliga världen granskas först och därefter leder till bildandet av teorier (Bryman & Bell, 2013). Syftet med arbetet är att identifiera nivån på den interna kontrollen vilket inte kommer medföra ny information som formas till teorier. Genom att den empiriska granskningen i studien stöds av den teoretiska referensramen ökar studiens trovärdighet (Alvesson & Sköldberg, 2008). Studien är därför även deskriptiv i sin helhet. Genom en deskriptiv ansats får respondenterna bland annat beskriva vad de anser angående granskningen samt rapporteringen av den interna kontrollen. Baserat på informationen som inhämtas av respondenterna görs vissa antaganden.

3.3 Forskningsmetod

De två mest förekommande forskningsmetoder för att samla in data är definierade som kvalitativa respektive kvantitativa metoder (Denscombe, 2018). Det finns två möjliga sätt att samla in ord på enligt Denscombe vilka är skrivna och talade ord. De skrivna orden beskrivs som exempelvis mötesprotokoll och rapporter medan talade ord beskrivs som exempelvis muntliga intervjuer (Denscombe, 2018). De talade orden kräver en viss beständighet och måste därför fångas in för att nyttjas som information. Genom att spela in intervjuer och sedan transkribera dem ska de talade orden bli skriftliga ord och användas av forskaren på ett mer konkret sätt (Denscombe, 2018). I denna studie används den kvalitativa metoden för insamling av empiri. Metoden som använts är semistruktureradeintervjuer vilket valdes för att uppnå en djupare bild av hur de olika bankerna verkar. Insamlingen av information skedde i form av ord.

Intervjuerna upprätthölls med en revisor samt personal med erfarenhet av att använda sig av interna system för att motverka penningtvätt. Utöver det utfördes en ytterligare intervju ihop med en ansvarig för rättsområdet penningtvätt för att en mer djupgående samt fullständig bild ska uppfattas.

I denna studie hade en kvantitativ forskningsmetod inte varit lämplig då fokus inte kommer att ligga på siffror och frekvenser. Studien utgår ifrån att en generalisering kan ske genom att bolag följer lagar dock också ifrån att bankerna fritt kan välja hur lagarna ska uppehållas. Detta leder till att varje bank kan ha sitt unika system vilket kan påverka svaren i exempelvis en enkät. För att få frågeställningen besvarad krävdes därför en mer djupgående undersökning för att skapa förståelse för arbetet mot penningtvätt.

Beroende på forskaren kan kvalitativa data tolkas olika då forskaren kommer till att påverkas av tidigare erfarenhet samt uppfattningar. Detta skapar en brist i den kvalitativa metoden då studien kan skilja sig åt beroende på forskare. Urvalet till en kvalitativ undersökning beräknas vara mindre då all insamlad empiri måste tolkas vilket även leder till att större generaliseringar inte går att göra och kan också ses som en brist (Denscombe, 2018). En kvantitativ datainsamling hade inneburit ett större urval samt. Däremot hade kvaliteten på arbetet ifrågasatts då datainsamlingen behövts kopplats till objektivitet. Respondenternas engagemang samt tolkning av frågorna hade exempelvis inte kunnat förtydligas som vid ett intervjutillfälle (Denscombe, 2018).

3.4 Datainsamlingsmetod

Primärdata är egengenererad data som kan sammanställas genom bland annat kvalitativa eller kvantitativa undersökningar (Hox & Boeije, 2005). Sekundärdata är data som sammanställts av tidigare forskare och som finns tillgänglig för andra att nyttja (Hox & Boeije, 2005). I denna studie har både primär- och sekundärdata använts. För att skapa förståelse för hur den interna kontrollen ser ut samt hur Finansinspektionens riktlinjer upprätthålls av de undersökta bankerna har primärdata behövt samlas in. Primära data har samlats in med hjälp av respondenterna genom de semistrukturerade intervjuerna, vilket innebär att en kvalitativ undersökning har gjorts. Men för att kunna tolka informationen som samlats har sekundärdata använts som referensram. Information gällande penningtvätt, metoder för penningtvätt och intern kontroll har bland annat varit sekundärdata som insamlats. Sekundärdata som använts har insamlats

genom tillförlitliga webbsidor som exempelvis BRÅ, Finansinspektionen, FATF, Polisen med mera.

3.4.1 Intervju som metod

Intervju som metod kan vara relevant för studier som har kvalitativ forskningsmetod som utgångspunkt. Intervjun kan leda till att forskaren kan få en uppfattning om respondentens tolkning, attityd samt uppfattning av frågan som ställts (Denscombe, 2018). Den mest förekommande metoden inom intervjumetodiken är semistrukturerade intervjuer (Alvehus, 2013). Enligt Alvehus ökar aktivt lyssnande möjligheten till att ställa bra följdfrågor vilket därmed ökar förståelsen för informationen som ges. Bra följdfrågor kan leda till att svaren blir mer konkreta och relevanta för studien (Alvehus, 2013). Det är även denna metod som har använts i studien för att framställa primärdata. Genom användning av semistrukturerade intervjuer har alla respondenter fått samma frågor ställda vilket resulterat i att grundsvaren i intervjuerna gått att jämföra. Frågorna som ställdes till respondenterna bestod av slutna såväl som öppna frågor. Denna metod av intervju skapade större utrymme för följdfrågor och resulterade även i att intervjuerna blev mer personliga genom att de utformades till en viss del ur respondentens svar. Detta skapade även möjligheten till att styra intervjun mot önskad riktning för forskarna. Båda forskare närvarade vid intervjutillfället för att mer relevanta följdfrågor skulle utformas.

3.4.2 Utförande

Intervjuguiden bestod av ett fyrtiotal frågor, exklusive följdfrågor (Bilaga 1). Intervjuguiden är uppbyggd på så sätt att vissa frågor formulerats om för att få mer relevant information beroende på respondenten befattning. Valet av respondenter med olika befattningar stöds av att intern kontroll påverkas av olika befattningar (FAR Förlag, 2006).

Digital kontakt är ett av tillvägagångssätten som har använts för att ta kontakt med respondenter. Utskick via mejl genomfördes dock också till de respondenter som kunde ha ansetts ha relevant information för frågeställningen. Dessa mejl skickades ut till tjugoåtta personer som arbetar inom svenska storbanker. Mejlen skickades ut med hjälp av kontaktuppgifter som tillgängliggjorts av banker på hemsidorna. Innehållet bestod av en kort presentation av forskarna samt en omfattande presentation av syftet med undersökningen. Därefter inväntades svar på vem av respondenterna som hade möjlighet till att delta i intervjun varav nio svarade att de kunde. Vid svar av respondenter om att de kunde delta skickades ett andra mejl ut med

frågor om vilket datum och tid som passade bäst in för utförandet av intervjun. Mejlet innehöll även fråga på om ifall respondenten ville att intervjun ska ske via telefon eller via zoom eller annan liknande plattform. För de respondenter som kunde delta i intervjun gick två med på att ha intervjun via zoom medan tre respondenter föredrog intervju via telefon.

Intervjuerna spelades även in vid godkännande av respondent, för att i efterhand kunna transkriberas. Anteckningar fördes efter varje intervju om vad forskarna fått för intryck av respondentens sätt att besvara frågor. Ett exempel är att vid en av intervjuerna så kunde svaren som respondenten utgav uppfattas vara formulerade på ett sätt som representerade banken på ett positivt sätt. Att intervjuerna ägde rum på en digital plattform eller via telefon var tidssparande för båda parter i intervjun samt att möjlighet att intervjua respondenterna oberoende på var de befinner sig geografiskt är till en stor fördel. Begränsningar till ett område finns därför inte ifall detta inte på förhand bestämts (Alvehus, 2013). I detta fall sker begränsningar till endast respondenter som arbetar i Sverige i storbanker. Intervjuerna varade i cirka 30 minuter per respondent.

3.5 Urval

Intervju med revisorer, personal och ledare/styrelse inom banksektorn har valts på grund av att den interna kontrollen är en process som påverkas av bland annat personal och ledare i bolagen (FAR Förlag, 2006). Den interna kontrollen undersöks med hjälp av frågor baserade på FIs riktlinjer och COSO-ramverket. FI uppger riktlinjerna för att säkerställa att lagar som fastställts för att motverka penningtvätt, följs. Lagarna kan dock uppnås på olika sätt anpassat till själva bolaget (Finansinspektionen, 2018).

På grund av rådande omständigheter i omvärlden genomfördes endast fem av nio planerade intervjuer ihop med två kundrådgivare, en privatmarknadschef, en ansvarig för rättsområdet penningtvätt samt en revisor. Sammanlagt berördes två olika banker, vilka valts ut på grund av omfattningen av bankens storlek då båda banker kan anses vara storbanker. Medarbetare längre ner i en organisations hierarki har bland annat tillgång till mer information (Cyert et al., 1992). Studien skulle enligt planering inneburi intervjutillfällen ihop med fler kundrådgivare samt privatmarknadschefer som sedan skulle delats upp i två olika grupper. Grupperna skulle sedan särskiljas baserat på slutsatsen att cheferna besitter en högre kompetens då de även har en högre tjänst. Sedan skulle det göras en jämförelse om vad som av cheferna anses borde göras i olika situationer och mellan vad personal längre ner i hierarkin faktiskt utför. Men på grund av ett

mindre urval av respondenter kommer kundtjänstmedarbetarnas svar att styrkas med hjälp av intervjuerna av revisorn samt ansvarig för rättsområdet penningtvätt. Detta kommer även att styrka empirin då vissa arbetsuppgifter omfattas av sekretess enligt riktlinjer i storbanker. Information om verksamheten i banken som inte är offentliggjord borde inte spridas.

3.5.1 Val av respondenter

För att kunna få relevant information har urval av personal skett. Urvalet innebär att personal som jobbat på företaget i mindre än sex månader inte intervjuas. Urvalet har begränsats till att innefatta respondenter från svenska storbanker. De fem respondenterna presenteras i figur 2 nedan för att tydligt kunna ge en översikt:

Organisation	Respondent	Befattning
☐ Storbank A	☐ Respondent A	☐ Privatmarknadschef
☐ Storbank B, kontor 1	☐ Respondent B	☐ Kundrådgivare
☐ Storbank B, kontor 2	☐ Respondent C	☐ Kundrådgivare
☐ Branschorganisation	☐ Respondent D	☐ Ansvarig för rättsområde penningtvätt
☐ Revisionsfirma	☐ Respondent E	☐ Ansvarig för att leda revisionsarbetet inom bolaget

Figur 3: Presentation av respondenterna.

Figuren (3) visar de olika befattningarna som respondenterna har samt organisationen dem tillhör.

3.5.2 Etiska överväganden

Etiska problem kan uppstå vid forskning som inkluderar människan i studien. Hänsyn måste visas gentemot människans psykiska och fysiska integritet (Holme & Solvang, 2007). Detta går att uppnå genom att följa fyra huvudprinciper som ingår i skyddet för människor som är delaktiga i forskning (Vetenskapsrådet, 1990).

Det första kravet är *informationskravet* och innebär en skyldighet att informera respondenten om syftet med forskningen och villkoren som tillkommer. Utöver det måste det göras tydligt att medverkandet är frivilligt och att informationen som respondenten överlämnar endast nyttjas vid detta i berörd forskning (Vetenskapsrådet, 1990). Detta uppnåddes genom tydliggöranden vid första kontakten med respondenterna genom telefon. Därefter skickades ett mejl ut med information om vem vi är och varför vi utför studien.

Det andra kravet är *samtyckeskravet* och innebär att respondenten med fri vilja kan välja att delta eller ej (Vetenskapsrådet, 1990). Respondenterna har inför intervjun fått samtyckeslappar utskickade och har av fri vilja valt att ställa upp. Respondenterna har under intervjuperioden även haft möjlighet till att själva bestämma vad de vill dela med sig av och även avsäga sig sin inblandning.

Det tredje kravet är *konfidentialitetskravet* och innebär att respondenternas uppgifter behandlas med försiktighet då obehöriga inte ska få tillgång till information som exempelvis personuppgifter (Vetenskapsrådet, 1990). Respondenterna har deltagit anonymt i intervjun och kommer endast definieras av en bokstav i studien. Arbetsplatsen kommer inte heller till att kopplas till en specifik person vilket gör att en direktpoppling mellan person och arbetsplats inte kan göras. Detta kan även öka reliabiliteten på informationen som respondenterna ger då denne kan uttrycka sig utan att känna större risk för att själv bli påverkad. För att uppnå fullständig anonymitet sker inspelning efter presentation av egen personlig information.

Det fjärde kravet är *nyttjandekravet* och innebär att underlag som utgörs av uppgifterna inte kan användas för annat än forskningens ändamål (Vetenskapsrådet, 1990). Detta kommer till att uppnås då uppgifterna inte kommer till att spridas på annat sätt än genom denna forskning.

3.6 Databearbetning

Vid intervjutillfället spelades intervjuerna in efter ett godkännande av respondenterna. En fördel med inspelningar av intervjuer är att fokus kan läggas på vad respondenter svarar och inte på att skriva ner svar. En nackdel är att inspelningen kan begränsa respondentens vilja att svara utförligt då respondenten är medveten om att all information sparas i detalj (Bryman, 2008). På grund av tidsbrist hos respondenter gjordes ett val av forskarna att genomföra inspelning.

Efter att intervjuerna genomförts utfördes transkriberingar av befintlig information för att sedan användas i empirin. Den insamlade primärdata delades upp i kategorier baserat på intervjuguiden (Bilaga 1) som har skapats. Med hjälp av underrubriker som framställts underlättades sammanställningen av empirin.

För att sedan analysera empirin användes innehållsanalys som utgångspunkt (Denscombe, 2018). Genom en innehållsanalys kan tre tillvägagångssätt nyttjas, närmare bestämt som riktade (*directed*), konventionell (*conventional*) eller summativ (*summative*). Alla tre metoder används vid tolkning av transkriberingar men skiljer sig åt beroende på hur inkodning sker. Vid riktad innehållsanalys sker inkodningen baserat på tidigare relevant information och teorier. En konventionell innehållsanalys sker inkodningen direkt på den insamlade datan. Vid en summativ innehållsanalys sker inkodning baserat på jämförelser av beräkningar, nyckelord eller innehåll och därefter sker en tolkning av det underliggande sambandet. En innehållsanalys (Shannon, 2005) I denna studie används den riktade (*directed*) innehållsanalysen då den teoretiska referensramen ligger till grund för uppdelandet och inkodningen av empirin (Hsieh & Shannon, 2005). Koderna indelas efter Finansinspektionens riktlinjer för motverkan av penningtvätt samt COSO ramverket och sammanställs i matrisen (Figur 4). Detta resulterade i att nedbrytning och strukturering av empiri och analys inte blev svårhanterlig. Analysen skedde med hjälp av matrisen (Figur 4) som i princip fungerat som bedömande underlag för informationen som presenterats i empirin av denna studie. Upplägget av matrisen (Figur 4) beskrivs närmare i avsnittet om utförandet.

3.6.1 Utförandet

Som en sammanställning av litteraturen presenteras en matris som utformats utefter de olika riktlinjerna och ramverken. Matrisen (figur 4) har varit utgångspunkten och används som mall för operationalisering av teori till empiri. Det är även denna matris (figur 4) som använts för att skapa intervjuguiden (Bilaga 1). Detta innebär även att analysen utformats utefter matrisen (figur 4).

Internal Controls Maturity Model				
Finansinspektionens riktlinjer & Coso	Inte effektiv	Standardiserad	Övervakad	Optimerad
Riskbedömning / Riskklassificering				
Rutiner/ Kontrollmiljö				
Utbildning/ Kontrollaktiviteter				
Kundkännedom/ Information och kommunikation				
Övervakning				
Uppföljning/ Rapportering till FIPO				

Figur 4: Sammanställd matris

Den presenterade teorin ska med hjälp av operationalisering kopplas till empirin det vill säga undersökningsämnet (Holme & Solvang, 1996). Den teoretiska bakgrunden är uppdelad i olika huvudrubriker baserade på syfte och frågeställning och ligger därmed till grund för operationaliseringen. Genom att ställa frågor direkt kopplade till teorin blir empirin direkt hänförlig tillbaka till teorin. Genom att ställa frågor baserade på Finansinspektionens riktlinjer kan en förståelse fås för hur bolagen går till väga för att uppnå de krav lagen ställer på dem. COSO-ramverket integreras ihop med FI:s riktlinjer för att därmed kunna ge djupare förståelse för varje delsteg i FI:s riktlinjer. COSO-ramverket är ett internationellt erkänt ramverk och har nyttjats sedan 1992 (FAR Förlag, 2006). Genom god intern kontroll kan verksamheten bli effektivare samtidigt som tilliten för de finansiella rapporterna kan öka. Risken för att bolagen gör fel med tillämpning av lagar och förordningar kan minska då den interna kontrollen hanteras rätt. Intern kontroll kan inte uppnå absolut trygghet utan ger bara rimlig säkerhet för bolaget att uppnå uppsatta mål (FAR Förlag, 2006). Påkomna metoder som används vid penningtvätt har även de integrerats med FIs riktlinjer för att redogöra för den praktiska aspekten av penningtvätt (figur 4). Svaren som kan erhållas av respondenter ska tolkas med hjälp av *Internal Controls Maturity Model* som bedömer intern kontroll utifrån dem fyra olika nivåerna.

3.7 Reabilitet och validitet

Reliabilitet i ett arbete syftar till en förmåga att vid olika tillfällen kunna producera konsekventa mätningar (Kumar, 2014). Detta handlar med andra ord om i vilken grad en undersökning går att replikera förutsatt att andra forskare nyttjar samma metod (LeCompte & Goetz, 1982). Validitet berör däremot överstämmelsegraden mellan syfte av undersökningsmetod och resultatet av studien (Kumar, 2014).

I studien säkerställs reliabilitet genom att frågor från intervjun ställs baserat på FIs riktlinjer och ramverk som används vid utformandet av intern kontroll i banker. Detta innebär att svar från anställda bör vara liknande i större utsträckning förutsatt att bolag inte ändrar på den interna kontrollen. Finansinspektionens riktlinjer har skapats för att bolag ska följa lagarna i landet. Svaren från respondenterna kan dock skilja sig vid annat tillfälle beroende på exempelvis tillit och relation till den som intervjuar. Dessutom finns det risk för att nya regelverk och förbättrad kunskap kan komma till att innebära andra svar. Hänsyn ska även visas till att intervjun är semistrukturerad vilket innebär att respondenterna fått möjlighet till att utöver frågorna i intervjumallen tillägga annan relevant eller viktig information. Genom seminarium samt granskning av handledare och andra studenter har viss validitet säkrats för studien. För framtida undersökningar kan en förbättring ske då eventuella oklarheter kan redas ut genom följdfrågor vid intervjutillfället. Utöver det anses en generalisering av resultat från kvalitativa metoder däremot vara svår att uppnå. Detta på grund av att intervjuerna sker med olika människor och som tidigare nämnts kan erfarenhet samt personliga åsikter komma till att påverka informationen som respondenten utger. I denna studie ligger fokus på systemen som nyttjas i bolagen och därför borde personliga åsikter inte vara grunden för svaren vid intervjutillfället. Ett försök att öka validiteten har gjorts genom att tydligt redogöra för studiens specifika metoder vid insamling av empiri. En utförlig beskrivning för andra forskare att utföra samma studie vilket är vad forskarna för denna studie försökt uppnå. Därutöver kan andra forskare genom likvärdiga situationer bedöma studiens giltighet.

4. Empiri

I föreliggande kapitel presenteras den empiriska datainsamlingen och omfattar empiri från intervjuområden i vår tidigare beskrivna modell. Den modell som använts för att inhämta empiri baseras på Finansinspektionens riktlinjer samt COSO-ramverket och återfinns i litteraturgenomgången.

4.1 Riskbedömning/riskklassificering

Vid intervjun tillfrågades respondenterna om hur de som medarbetare kan göra en riskbedömning när det gäller en kund. Både Respondent B (kontor 1) och Respondent C (kontor 2) från Storbank B hävdade att riskbedömningen görs med hjälp av kundkännedomen. Kunderna måste regelbundet lämna uppgifter till banken som rör kundens ekonomi samt eventuell politisk utsatt ställning. Utifrån detta identifieras kundens så kallade riskzon. Vid indikationer om att kunden befinner sig i en högriskzon krävs djupgående information om kunden. Vid en slagning på en kund erhåller medarbetaren på banken kundens riskbedömning. Respondenterna tillfrågades dessutom ifall det finns riktlinjer för att identifiera kunder och analysera dem för att exempelvis bedöma risken med kunden i fråga. Respondenterna från Storbank B lämnade då olika uppgifter kring detta. Respondent C inom banken påpekade att det absolut finns en internrutin som medarbetaren går igenom med kunden samtidigt som Respondent B menade på att det inte är upp till medarbetare att bedöma risken med kunder. Respondenten hävdar att medarbetare enbart får ett risk-resultat och att allt annat sker i kontoret i Stockholm.

Vid intervju med Respondent A från Storbank A blev respondenten tillfrågad hur banken arbetar med riskbedömningar. Respondenten hävdade att bankens arbete omfattar en genomgång av en lista där uppskattning av risker görs. Banken tittar på vilka risker det är möjligt att bedöma utifrån och därefter bedöms sannolikheten för risken och en eventuell skadas omfattning samt typ. Riskbedömningen görs i verksamheten och det sker en genomgång en gång om året.

Vid intervju med Respondent D från en branschorganisation som ansvarar för rättsområdet penningtvätt, tillfrågades hen vilka risker hen anser att en bank kan ha när det gäller penningtvätt. Respondenten hävdade att det i kundstocken finns risk för penningtvätt. Vidare menade hen att banken kan tillhandahålla olika typer av produkter och tjänster som kan utnyttjas för att tvätta pengar och att grunden är betalsystemet.

''Har man tillgång till betalsystemet och kan göra överföringar, då kan man också tvätta pengar. Det är därför som banker generellt sätt inte har några lågrisk kunder för alla kunder har tillgång till betalsystemet och då har dem också möjlighet att tvätta pengar''.

Respondent D

Vidare menade Respondent D att det enligt penningtvättregelverket är ett krav att banken gör en riskbedömning och bedömer hur stor risk det är att bankföretaget utnyttjas för penningtvätt. För övrigt menade respondenten att det är av betydelse att titta närmare på vilken personal som finns på banken. Har banken exempelvis lyckats anställa individer med erfarenhet att göra riskbedömningar inom penningtvättområdet eller finns det unga och oerfarna anställda. För övrigt hävdade respondenten att alla banker har brister i den interna kontrollen, alla bolag som ska följa penningtvättregelverket har brister.

Ifall en bank erhåller en dom från en domstol som säger att en person från exempelvis Österrike vill överföra 1 miljon kronor till en kontoinnehavare i Storbank B på grund av en stämning så krävs det enligt Respondent B och Respondent C underlag från båda parter för att godkänna något. Respondent C påpekade dessutom att dokumentationen måste vara begriplig och stämplad av en myndighet i Österrike. Respondent D påpekade också att banken behöver få in underlag som styrker det kunden säger men att det också beror på vilken kund det handlar om. Vidare menade hen att för vissa kunder är det vardagsmat att göra sådana transaktioner. För övrigt menade hen att banken förmodligen kommer säkerställa att dokumentet inte är förfalskat. Därtill hävdade Respondent A från Storbank A när hen fick samma fråga också att dokumentation som styrker det kunden påstår behövs och att det i detta fall räcker med en dom.

'' Vi ska inte heller ha mer information än vad vi behöver. En dom är ju väldigt konkret, då finns det en legal och väldigt tydlig riktlinje i vad det är som har hänt, vad som ligger bakom. Oftast är det ju svårare än så''.

Respondent A

Vid intervjun med Respondent E (revisor) hävdade hen att det inte är upp till revisorn att godkänna en sådan transaktion eller inte utan det som görs är att bokföringen kontrolleras. Vidare menade hen att det görs ett stickprov och att allt inte kontrolleras.

4.2 Rutiner/kontrollmiljö

Respondenterna från Storbank B instämde att deras arbetsuppgifter och arbetsbeskrivningar är specificerade till viss del men att det lämnas utrymme för egna handlingar. Respondenterna

hävdade dessutom att det finns en fastställd policy som exempelvis rör värderingar som de fick information om vid nyanställningen och att det sker uppdateringar i form av utbildning och möten. Respondent A i Storbank A blev också tillfrågad ifall banken har fastställda värderingar och hen hävdade att utbildningarna är en del av det men att det också finns generella värderingar som anställda får och kan luta sig mot. Vid vidare diskussion framgick det att det är upp till var och en att läsa värderingarna, ingen kontroll görs av att medarbetare tagit del av dessa. Dock finns det en obligatorisk utbildning där medarbetare får information om bolaget och lär känna det.

Respondent A i Storbank A menade att lagar och regler följs vid utformning av rutiner och riktlinjer för penningtvätt och att det är det banken utgår ifrån. Dessutom arbetas det med att minimera risker. Det är dock inte upp till varje kontor att utforma sina egna rutiner och riktlinjer utan det sker på central nivå inom banken. Respondenten kunde inte på rak arm säga hur ofta bolaget går igenom sina rutiner för intern kontroll för motverkan av penningtvätt men hen tänkte att det görs löpande. Vidare blev respondenten tillfrågad ifall det finns några rutiner som inkluderar säkerhet för personal vid risk av hot som följd av att åtgärder genomförs (text legitimationskontroll). Hen hävdade att legitimationskontroll sker löpande men att det inte finns någon väktare på plats, dock finns ett larm. Respondent A påpekade dessutom att personalens handlingar det vill säga hur de har utfört sina arbetsuppgifter kontrolleras genom ett slumpmässigt stickprov. Dock kan banken välja att göra en fullständig kontroll.

4.3 Utbildning/kontrollaktiviteter

Respondenterna från Storbank B instämde om att dem har erhållit utbildning rörande penningtvätt. Vidare tillfrågades respondenterna ifall dem som kundrådgivare har fått lära sig konkreta metoder för att upptäcka misstänkt penningtvätt och Respondent B sade att en sådan utbildning inte har erhållits än. Respondent C har däremot erhållit många utbildningar som ges på regelbunden basis för att medarbetare ska kunna identifiera avvikande beteende. Dessutom måste medarbetaren (Respondent C) genomgå utbildningar för att få fortsätta utföra sina arbetsuppgifter. Vidare påpekade Respondent B vid tillfrågandet om de utbildas efter vissa handlingsmönster att det sker till viss del. Vissa saker är tydliga såsom om kunden gör regelbundna Swish överföringar så är det något som kan kollas upp. Respondent C hävdade att det finns olika rutiner som måste genomföras beroende på ärende. Utbildning ges där medarbetare får lära sig hur de bör tänka och vilka signaler som bör väckas vid en viss handling.

För övrigt påpekade Respondent C att rapportering till FIPO (finanspolisen) inkluderas i utbildningen medan Respondent B menade att det inkluderas först när det gäller högrisk kunder. Enligt Respondent D finns det en hel del metoder att tvätta pengar och det är viktigt att banker känner till dessa så att det blir möjligt att se ifall mönster för transaktioner överensstämmer med kända penningtvättupplägg. Den kontroll av transaktioner som banken använder, det vill säga transaktionssystemet, letar bland annat efter sådant.

Respondent A från Storbank A hävdade att personal uppdateras inom penningtvätt årligen och likaså vid nyrekrytering av personal. Dessutom sätts utbildningar in vid förändringar i system och rutiner som kräver att medarbetare meddelas om dessa. Utbildningen omfattar praktisk övning med andra medarbetare och interaktiv utbildning.

Vidare tillfrågades respondenterna i Storbank B ifall samma medarbetare har ansvar över flera moment inom samma arbetsuppgift vid exempelvis kontroll av en transaktion. Respondent B påpekade att detta inte sköts av kundrådgivare där hen arbetar medan Respondent C påpekade att det beror på från kontor till kontor och att på det kontoret respondenten jobbar på är de ett bra team som samarbetar mycket. Vidare menade respondenten att det dock finns en ambassadör med huvudansvar för transaktioner som avviker som kundrådgivare tar hjälp av. Respondenterna blev dessutom tillfrågade gällande hur de går tillväga för att kontrollera att en transaktion genomfört på ett korrekt sätt. Respondent B påpekade att vid de fall då medarbetare gör det manuellt över kassan så dyker kontonumret upp så det blir nästan aldrig fel. Respondent C hävdade att bankens system som används för att kontrollera transaktioner märker av avvikande transaktioner och kundens riskbedömning uppdateras därefter. Dessutom görs en manuell kontroll vid kundmöte om kundrådgivaren noterar att något avviker eller vid behov.

Vidare diskuterades det hur Storbank A ser på arbetsuppgiftsfördelningen vid exempelvis en transaktion. Respondent A hävdade att det beror på vilken typ av transaktion som ska genomföras. Vid en transaktion på exempelvis 100 000 kronor från ett företag till ett annat eller från ett företag till en privatkund är det enligt Respondent A i regel kunden själv som har lämnat ett skriftligt uppdrag till banken och då kan en person genomföra det. Respondenten hävdade att det vid muntliga uppdrag är en dualitet som genomför transaktionen. Vidare menade respondenten att utgångspunkten är att banken inte ska göra det och att kunden i fråga ska befinna sig på banken och göra transaktionen så det blir möjligt att kontrollera legitimationen och säkerställa att det är rätt person. Respondent A hävdade dessutom att de genomför transaktioner ibland men att de helst inte vill göra det.

''Utgångspunkten är att vi inte ska göra det utan att det alltid är kundens initiativ och att kunden ska ju vara här helst och göra det så vi kan göra en legitimationskontroll och se att det är rätt person. Vi gör det bara när det är liksom...''.

Respondent A

Vid intervjun med revisorn tillfrågades hen kring vilka brister hen har noterat i den interna kontrollen på bolag varpå revisorn hävdade att en brist kan vara att två personer inte assisterar en bankbetalning. Med det menas att en person är ansvarig för att lägga upp den och genomföra transaktionen istället för att dela upp ansvaret så att en och samma person inte genomför alla steg i en transaktion.

4.4 Kundkännedom/information och kommunikation

Både Respondent B och Respondent C från Storbank B påpekade att kunderna inom bolaget kommer från hela världen och att det både finns privata kunder och företagskunder. Respondent A från Storbank A hävdade att kunder inom banken huvudsakligen kommer från Sverige och att banken har både företagskunder och privatkunder.

Enligt respondenterna från Storbank B skickas frågor ut till kunder digitalt eller via brev och dessa frågor måste kunderna besvara för att förbli kunder inom banken. Vidare menar respondenterna att informationen uppdateras av kunden då och då. När det gäller hur Storbank A erhåller information om kunder så kan det ske när någon ansöker om att bli kund och sen sker en uppdatering löpande men med olika typer av intervall beroende på vilken kund det handlar om. Respondenterna tillfrågades dessutom om det finns några krav om en kund vill överföra ett större belopp exempelvis 15 000 euro och både Respondent B och Respondent C från Storbank B instämde i att det finns krav på någon form av dokumentation som motiverar varför transaktionen ska se eller varför kunden fått in en stor transaktion. Respondent A från Storbank A hävdade också att det finns krav om en kund vill överföra större belopp såsom 15 000 euro.

När det gäller om det finns krav om en kund vill överföra flera små transaktioner under exempelvis en månad hävdade Respondent C i Storbank B att det finns en total gräns men vid notering av att en kund erhåller mindre belopp från olika håll såsom exempelvis betalningar via Swish från flera nummer utan någon koppling, så ifrågasätts kunden. Banken har då rätt att avsluta Swish i detta fall för att hindra penningtvätt. Respondent B från Storbank B instämde om att det finns krav och att kunden måste informera banken om det sker flera transaktioner och besvara frågor kring varför det skickas eller tas emot pengar frekvent. Däremot när

Respondent A från Storbank A tillfrågades om det finns några krav om en kund vill överföra flera små transaktioner och om det exempelvis finns någon begränsning på hur många transaktioner som får genomföras under 1 månad så hävdade respondenten att det inte finns ett krav. Vidare menade hen att det handlar om att det ska vara ett beteende som är normalt för kunden och att det ska gå i linje med det engagemang kunden har hos banken. Beloppen är därför inte alltid avgörande. Respondent D instämmer om att det handlar om att se över ifall det är ett avvikande beteende hos kunden eller något som stämmer överens med kundbeteendet. Vidare menade hen att transaktionssystem inom bankerna är uppsatta på olika sätt och att systemen vid avvikande beteende larmar om det.

''Man har olika scenarion som är anpassade till olika typer av tjänster och produkter och som också är då uppsatta i enlighet med hur man vet eller misstänker att penningtvätt går till och man väljer då olika typer av gränser eller antal''.

Respondent D

Respondent C från Storbank B påpekade för övrigt att riskbedömningar uppdateras regelbundet och kan förändras vid ett avvikande beteende. Båda respondenterna i Storbank B instämmer dessutom om att alla kunder är intressanta att känna till och att det ska finnas kundkännedom. Även Respondent A i Storbank A menar att det är av betydelse att ha kundkännedom om alla kunder i banken men att det finns en lägstanivå som banken måste erhålla om alla. Sen beroende på hur relationen ser ut och vilken typ av engagemang som kunden har i banken kan det behövas fördjupad information.

Därtill finns det enligt båda respondenterna från Storbank B samt Respondent A från Storbank A riktlinjer för personer i politisk utsatt ställning. Respondent B från Storbank B påpekade att kunden vid ansökan om att bli kund ska informera banken om det eftersom det ställs frågor angående politisk ställning. Vidare blev även respondenterna tillfrågade hur de som bolag kan se om en kund är en stor risk för penningtvätt. Respondent B från Storbank B kände inte att hen hade tillräckligt med kunskap för att kunna besvara denna fråga medan Respondent C hävdade att det syns genom avvikande transaktioner, länder en viss kund har affärsförbindelser med då vissa länder innebär en högre risk än andra samt belopp. Respondent A från Storbank A lyfte likt Respondent C, fram att banken kan se om en kund är en stor risk för penningtvätt genom att titta på transaktionsmönster och genom att titta på kundstrukturen samt affärsförbindelser ifall det handlar om företagskunder.

Respondenterna blev för övrigt tillfrågade om vilka mekanismer som används för att veta vem som står bakom ett konto. Respondent B från Storbank B lyfter fram att en legitimationskontroll görs. Respondent C hävdade att det banken tittar på är kundkännedom och ifall det misstänkts att den redovisade informationen inte stämmer kan en fördjupad kontroll ske där det exempelvis är möjligt att spåra aktivitet på kontot. Respondent A från Storbank A hävdade att det är kundkännedom banken tittar på. Handlar det om företagskunder så tittar banken bland annat på vem som tecknar bolag och om det är rätt personer samt engagemang. Vidare menade respondenten att det är svårare att upptäcka så kallade målvakter men att banken kan titta på transaktionsmönster och se om det överensstämmer med det som kunden tidigare har angivit. Därtill är det möjligt att se om samma person står för ett flertal olika bolag. Respondent D påpekade också att det är svårt för en bank att upptäcka målvakter men att det dock finns individer som är kända för att vara just målvakter och att bankens varningsflagga vid kontakt med dessa individer går upp direkt.

4.5 Övervakning

Respondenterna blev tillfrågade om det finns någon typ av övervakning av kundernas transaktioner och affärsförbindelser. Respondent B från Storbank B hävdade att det inte direkt finns någon övervakning men att kontoutdrag kan tala om en hel del medan Respondent C hävdade att det finns ett system som automatiskt känner av avvikande beteende och att manuellprövning kan genomföras vid kundmöte. Respondent A från Storbank A påpekade att det finns en övervakning av kunders transaktioner och affärsförbindelser men det sker centralt och därav kunde hen inte redogöra för dem. Respondent D hävdade att det är av betydelse att banken har kontroller som täcker samtliga produkter och tjänster så att det inte finns transaktioner, flöden som inte granskas. Sen är det även av betydelse att följa upp ifall kontrollerna varit tillräckliga.

För övrigt påpekade Respondent C att banken vid avvikande kundbeteende kan besluta att bevaka vissa kunder och göra en regelbunden kontroll av aktivitet på kontot. Respondent B från Storbank B var däremot inte så insatt gällande uppföljningen i banken så frågan kunde inte besvaras. Respondent A i Storbank A menade att uppföljning sker för alla tillfällen men att det sker med olika intervaller

Både respondent B och C från Storbank B samt respondent A från Storbank A instämde om att alla medarbetare har skyldighet att uppdatera kundkännedom vid exempelvis möten och dokumentera det. Vidare menade Respondent A att det exempelvis kan vara den kundansvariga

som dokumenterar men även en chef som tittar på transaktioner och erhåller information som därefter dokumenterar det. Respondenterna delar samma uppfattning om att det finns riktlinjer för när och vad som ska dokumenteras. Respondenterna i Storbank B hävdar att det som sker digitalt sparas automatiskt medan information som kommer fram under kundmöten ska dokumenteras. Respondent B från Storbank B hävdade dessutom att dokumenten sparas för evigt medan Respondent C hävdade att de sparas i ungefär 20 år. Respondent A från Storbank A hävdade att dokumenten sparas så länge banken har en etablerad relation med kunden.

Respondenterna inom Storbank B påpekade dessutom att de flesta dokumenten finns tillgängliga vid behov. Vidare menar Respondent C att dokumentation som sträcker sig fem år bakåt i tiden finns tillgänglig men efter fem år skickas dokumenten vidare till annan plats där lagring sker i ett flertal år. Respondent A hävdade också att personal har tillgång till dokument vid behov där hen arbetar. Dock hävdade respondenten att det finns särskilda fall då det enbart är få personer som känner till fördjupad information om kunden såsom efter ett önskemål från kunden. Den 'normala' informationen har alla medarbetare dock tillgång till. Respondent D hävdade att riktlinjer för dokumentering finns i penningtvättslagen och att det inte står särskilt mycket där. Tumregeln blir egentligen att banker i efterhand måste kunna visa vilka åtgärder som gjorts för Finansinspektionen.

Respondenterna från Storbank B blev sedan tillfrågade om vad ett bolag ska göra vid misstänkt penningtvätt och både respondenterna menade att det ska meddelas till chefen som sedan kan gå vidare med det till finanspolisen. Respondent A från Storbank A hävdade också att en anmälan ska ske och att det finns stödfunktioner inom banken där medarbetare kan vända sig.

4.6 Uppföljning/rapportering till FIPO

Både Respondent B och Respondent C från Storbank B hävdade att banken har riktlinjer för vad och när saker och ting ska dokumenteras och sparas för framtida referens. Respondenterna menar att allt ska sparas efter varje kundmöte såsom allt kunden får hjälp med och om ett avvikande beteende noteras. Respondent D påpekade att det i penningtvättslagen är fastställt att uppföljning ska ske och att det då innebär att kundkännedomen ska hållas aktuella och uppdaterade. För övrigt finns det inget krav på hur ofta kontrollerna ska göras men vissa lagar i skattelagstiftningen medför att årliga kontroller behövs annars ska kontrollerna vara riskbaserade och det är upp till varje bolag att själv avgöra hur pass ofta de vill följa upp och kontrollera kunden.

Vidare blev respondenterna tillfrågade om hur en uppföljning sker. Respondent B hävdade att det som sker under kundmöten dokumenteras så att medarbetare sedan kan se vad kunden önskat göra och Respondent C hävdade att uppföljningen baseras på kunden och beteendet. Respondenten påpekar att en kundrådgivare kan välja att lägga ett ärende åt sidan och kolla på det längre fram när hen känner att det behövs. Därtill kan personen ta det vidare till en chef eller annan kollega. Respondent A blev också tillfrågad hur en uppföljning av exempelvis affärsförbindelser sker varpå hen hävdade att det är kundkännedom som löpande uppdateras och banken tittar på vilket engagemang kunden har i banken. Vidare hävdade respondenten att det skickar ut ny genomgång med intervaller så banken kan säkerställa att de vet vad kunden sysslar med och att informationsunderlaget är korrekt. För övrigt påpekade Respondent B att uppföljningen varar så länge kunden är kvar inom banken medan Respondent C hävdade att det är individuellt beroende på anledningen till uppföljning.

Respondenterna blev dessutom tillfrågade när ett beslut om att rapportera till Finanspolisen tas. Respondent B påpekade att det är chefen som sköter det i sådant fall medan Respondent C hävdade att det beslutet ska fattas av kundrådgivaren. Vidare menade respondenten att man som anställd på banken måste känna av vilken skyldighet man har och att en stor del av det handlar om moral och etik. Därtill påpekade respondenten att det är möjligt att rådfråga en chef eller kollega ifall man känner en viss tveksamhet. Respondent A från Storbank A hävdade å andra sidan att hen inte vet när ett beslut tas om att rapportera till Finanspolisen eftersom de vid minsta misstanke gör en anmälan men sedan sköts ärendet centralt och lämnar kontoret. Ett beslut fattas regionalt och kan då skickas vidare till Finanspolisen. Respondent D hävdade att det inte är bankens uppgift att utreda vad som är eller inte är penningtvätt utan sådant ska lämnas över till polisen. Banken har en skyldighet att rapportera sådant som avviker om det inte går att avfärda misstanken med en naturlig förklaring.

För övrigt hävdade Respondent E att revisorer också måste förhålla sig till penningtvätt då de enligt lagstiftning är skyldiga att rapportera ifall penningtvätt finns i ett bolag som revideras. Respondenten blev dessutom tillfrågad ifall bolag är skyldiga att lyssna på revisorns råd gällande åtgärder som bör vidtas för att hantera penningtvätt och förbättra den interna kontrollen. Respondenten hävdade att revisorer granskar bolag utifrån etablerad lagstiftning och ifall bolaget bryter mot lagar så noteras det i revisionsberättelsen och i värsta fall avgår revisorn ifall det är väldigt allvarligt. Vidare menade hen att ifall det inte är så allvarligt skrivs ett PM till bolaget och därefter är det upp till klienten att bemöta det som sägs annars får bolaget samma kommentarer året därpå. För övrigt påpekade revisorn att uppföljning på att åtgärderna vidtas

sker ifall revisorn har kvar kunden för då följs det upp under året därpå. Vidare menade hen att ifall revisorn inte har kvar klienten så är det upp till nästa revisor att bry sig om åtgärderna som bör vidtas. Vid vidare diskussion framgick det att vissa förslag till åtgärder kan hamna mellan stolarna ifall ett bolag byter revisor utan att åtgärderna har vidtagits. Dock hävdade respondenten att det i dem fallen oftast då handlar om att bolaget väljer att inte göra någonting men att de flesta brukar vilja ta till åtgärder och lösa sina problem så länge kostnaden att göra det bedöms vara rimlig.

5. Analys

Den empiriska datainsamlingen analyseras i föreliggande kapitel utifrån vad som beskrivs i litteraturgenomgången. För övrigt inkluderas ny tillkomna empiriska upptäckter. Kapitlet delas in utifrån matrisens (figur 4) delområden.

5.1 Riskbedömning/riskklassificering

Arbetet med att skaffa god kännedom om varje kund inom banken anpassas efter hur stor risken bedöms vara att den enskilde kunden nyttjar banken för att tvätta pengar (Finansinspektionen, 2018e). Dock använder brottslingar som vill tvätta pengar sig utav metoder enligt Teichmann (2019), för att erhålla trovärdiga förklaringar för transaktioner. En metod som återfinns i litteraturgenomgången i kapitel 2 innefattar att parter kan erhålla en dom i rättegång som baseras på falska påståenden och därefter kan domen användas som underlag för en transaktion. Problemet ligger enligt Teichmann (2019) i att finansiella institutet kommer anta att fakta bakom påståenden har verifierats av domstol (Teichmann, 2019). Ur intervjun med kundrådgivarna i Storbank B framgick det att det krävs underlag, såsom en dom som stämplat av en myndighet, som förklaring för transaktionen. Både Respondent A samt Respondent D hävdade att banken kommer kräva ett dokument som stärker kundens påstående och i detta fall är en dom lämpligt. Respondent A hävdade dessutom att banken inte ska ta in mer information än vad dem behöver och att det i detta fall finns en legal grund. En indikation om att revisorn inte har mycket att säga till om i denna fråga har även erhållits eftersom Respondent E har hävdade att hen enbart ska kontrollera bokföringar där stickprov görs vilket innebär att allt inte kontrolleras. Enligt Teichmann (2019) kan detta peka på en brist i den interna kontrollen när det gäller att riskklassificera/riskbedöma eftersom bankerna inte verifierar fakta bakom påståenden i en rättslig dom utan kräver enbart en dom.

Enligt FATF är det av väsentlig betydelse att förstå risker rätt eftersom det är en grund för att kunna arbeta effektivt mot penningtvätt så att passande åtgärder kan sättas in. Därför ska riskbedömningar genomföras (FATF, 2019). För övrigt ska riskbedömningen resultera i att sårbarhet i bankföretaget analyseras och denna bedömning ska hållas uppdaterad (Finansinspektionen, 2018b). *Internal Control Maturity Model* (figur 1) kan användas för bedömning av på vilken nivå riskbedömningen ligger. Bedömningen görs enligt denna modell och ger en bild av hur pass utvecklad den interna kontrollen är i bolaget (The Institute of Internal Auditors, u.å.). Det har ur intervjuerna med respondenterna från Storbank B framgått att en riskbedömning sker på banken och att risker gällande att mål inte uppfylls också går genom på

central nivå i Stockholm. Dock framgick det också att de två intervjuade kundrådgivarna hade olika uppfattningar om de konkreta riktlinjerna för att identifiera kunder och analysera dessa för att bedöma risker. Respondent C hävdade att det finns en internrutin som kundrådgivarna måste genomföra medan Respondent B menade att det inte är upp till medarbetare att bedöma risken med kunder. Detta kan peka på att risker för att mål inte nås eller kanske inte ses över efter att dem har identifierats, eftersom medarbetarna inte har samma uppfattning om vad de förväntas göra för att uppnå målen. Utifrån *Internal Control Maturity Model* kan därför momentet riskbedömning bedömas ligga på en nivå som innebär att den är delvis effektiv, vilket medför att det finns utrymme för förbättringar. På denna nivå existerar en målformulering och riskbedömning gällande måluppfyllelse. Dock följer bankföretaget kanske inte upp riskerna efter detta. Riskbedömningen när det gäller bedrägeri sker också ibland på denna nivå (The Institute of Internal Auditors, u.å.).

I Storbank A utformas enligt Respondent A regelbundna tydliga målformuleringar och riktlinjer på central nivå och ska därefter implementeras på varje kontor. Ur intervjun med respondenten framgick det att förändringar identifieras på central nivå årligen och att medarbetare även uppdateras med relevant information regelbundet. Riskbedömningar där bolaget tar hänsyn till olika typer av sårbarheter som bankföretaget kan stå inför sker också regelbundet. För övrigt kontrolleras olika aspekter inom verksamheten och passande åtgärder sätts in. Utifrån de kriterierna som redovisades i figur 1 kan därför riskbedömningen i Storbank A bedömas ligga på en fullt effektiv nivå.

5.2 Rutiner/kontrollmiljö

I enlighet med Finansinspektionens riktlinjer för motverkan av penningtvätt ska rutiner samt riktlinjer skapas, utifrån bolagets riskbedömningar, och dokumenteras. En grupp riktlinjer och rutiner inkluderar åtgärder för olika typer av situationer som kan uppkomma baserat på riskerna. Dessa åtgärder är exempelvis ID-kontroller och kundfördelning på riskklasser (Finansinspektionen, 2018c). Ur intervjun med Respondent A framgick det att Storbank A utgår ifrån lagar vid utformning av sina rutiner och riktlinjer och att kontoret erhåller interna regelverk från central nivå som de ska rätta sig efter. Rutinerna i denna grupp med riktlinjer omfattar även sådant som rör säkerhet för personal, t ex vid risk av hot som följd av utförandet av åtgärderna (Finansinspektionen, 2018c). Det framgick vid intervjun att legitimationskontroll sker dagligen men att det inte finns någon väktare på plats i bankkontoret, dock finns ett larm.

En andra grupp med riktlinjer omfattar för övrigt också rör åtgärder som är förknippade med personal och omfattar exempelvis utbildning (Finansinspektionen, 2018c). Respondent A hävdade att utbildning sker regelbundet. Den tredje gruppen med riktlinjer behandlar att regelefterlevnad sker. Det framgick att Storbank A genomför slumpmässiga stickprov i syfte att kontrollera att medarbetare inom banken följer regler och riktlinjer. Dock kan banken även välja att göra en fullständig kontroll.

Kontrollmiljön inom ett bolag omfattar inte bara rutiner utan hela den kultur samt arbetsklimat som finns i bolaget och utefter denna kommer personal förhålla sig till risker. Den inkluderar bland annat ledningens filosofi för kompetens (COSO, 2007). Arbetsuppgifter samt arbetsbeskrivningar bör finnas specificerade inom verksamheten och ska vara tydliga för att en god intern kontroll ska uppfyllas i enlighet med COSO-ramverket. Med utgångspunkt från dessa specificeringar ska rekrytering av personal ske så att människor med rätt sorts kompetens anställs inom bolaget (Tidningen Balans, 2013). Utifrån *Internal Control Maturity Model* kan kontrollmiljön bedömas ligga på en av fyra nivåer som finns enligt denna modell (The Institute of Internal Auditors, u.å.). I Storbank B framgick det att arbetsuppgifter/ansvarsfördelning och arbetsbeskrivningar inte är kristallklara, det lämnas utrymme för egna handlingar. Utifrån intervjuerna med respondenterna framgick det också att de inte riktigt visste vad som förväntas av dem i alla situationer. Medarbetarna vet till viss del vad som förväntas av dem men inte i alla fall. I banken finns det dock en fastställd policy med värderingar som medarbetare får ta del av. I och med att medarbetarnas uppgifter och ansvar inte alltid är specificerade så finns det enligt modellen utrymme för förbättringar (The Institute of Internal Auditors, u.å.). Utifrån kriterierna som presenterades i figur 1 bedöms därför kontrollmiljön ligga på en delvis effektiv nivå i storbank B.

I Storbank A finns enligt Respondent A en struktur, rapportering samt ansvarsfördelning. För övrigt finns värderingar fastställda som medarbetare ska förhålla sig till. Enligt respondenten på denna bank görs det dock ingen kontroll på att medarbetare tar till sig värderingar utan det är upp till varje medarbetare att läsa dem. I enlighet med COSO-ramverket är det viktigt att en bank etablerar policys kring värderingar i anställdas arbete i syfte att minska risker för att medarbetare ska genomföra oönskade handlingar (Tidningen Balans, 2013). Utifrån *Internal Control Maturity Model* bedöms kontrollmiljön i storbank A ligga på en delvis effektiv nivå vilket innebär att krav som bolaget ställer på medarbetare rörande ansvar och skyldigheter kan vara oklara och kan behöva förbättras. För övrigt sker på denna nivå av intern kontroll, inte

någon kontroll av att medarbetare tagit till sig värderingar och värderingarna kan även i vissa fall inte vara specificerade (The Institute of Internal Auditors, u.å.).

5.3 Utbildning/Kontrollaktiviteter

Enligt Finansinspektionens riktlinjer är det ett krav att utbildning rörande penningtvätt finns för att medarbetare ska kunna identifiera och arbeta mot penningtvätt (Finansinspektionen, 2018d). Enligt Finansinspektionen ska utbildningen omfatta fakta om penningtvätt men också exempelvis informera om trender och metoder som medarbetare kan behöva för att motverka penningtvätt (Finansinspektionen, 2018d). Storbank B har en utbildning rörande penningtvätt men det framgick att Respondent B i banken inte har fått lära sig konkreta tillvägagångsätt för att kunna upptäcka och identifiera misstänkt penningtvätt. Teichmann (2019) har bl a lyft fram betydelsen av att bankpersonalen förstår hur brottslingar går tillväga för att tvätta pengar, i syfte att kunna förhindra det. Respondent D påpekade att det är viktigt att banken känner till hur individer tvättar pengar för att kunna notera om transaktioner överensstämmer med kända upplägg för penningtvätt. För övrigt erhålls enligt Respondent B inte utbildning om att samtliga medarbetare ska rapportera misstänkt penningtvätt till Finanspolisen oavsett kund, utan utbildningen inkluderar enbart rapportering till högrisk kunder. Dock erhålls regelbunden utbildning på kontoret där Respondent C arbetar och hen har dessutom lärt sig konkreta metoder för att förhindra penningtvätt. Därtill belyste respondenten att rapportering till FIPO oavsett kund inkluderas i utbildningen.

För övrigt var det oklart hur Storbank B arbetar med ansvarsfördelningen vid exempelvis transaktioner. Olika individer bör utföra sådana uppgifter för att reducera risken för att personal genomför bedrägerier och sedan döljer sina spår enligt COSO-ramverket (COSO, 2007). Där Respondent B arbetar hanterar inte kundrådgivare transaktioner medan Respondent C hävdade att ansvarsfördelningen varierar beroende på kontor och att hen oftast möts av samarbetsvilliga kollegor. En fastställd policy för hur ansvarsfördelningen ska se ut vid transaktioner verkar därför inte riktigt finnas. Respondent B menade dessutom att manuella transaktioner kan genomföras vid kassan och att kontonumret då kontrolleras i syfte att säkerställa att överföringen är korrekt genomförd. Det finns alltså kontrollaktiviteter såsom utbildning och att kontonummer exempelvis kontrolleras vid överföringar men utifrån intervjuerna med respondenterna i Storbank B så har det framgått att dem har erhållit olika omfattande utbildningar även om de har samma yrkesroll under samma bolag. Det kan peka på att banken kanske inte har sett över och uppdaterat vissa delar i utbildningen. På denna bank arbetar medarbetare för övrigt med att kontrollera transaktioner och kan dessutom ta hjälp av kollegor

vid frågetecken samtidigt som det finns en utbildning rörande penningtvätt. Vissa kontrollaktiviteter på en delvis effektiv nivå kan innebära en reducering av risker (The Institute of Internal Auditors, u.å.). Kontrollaktiviteter bedöms utifrån kriterierna i figur 1 därför behöva förbättras och är på en delvis effektiv nivå.

I Storbank A erhåller medarbetare regelbunden utbildning rörande penningtvätt som bland annat inkluderar rapportering till Finanspolisen. Ansvarsfördelningen vid transaktioner i banken innebär dessutom att det vid muntligt erhållna uppdrag gällande transaktioner krävs att två personer genomför transaktionen. Vid skriftliga uppdrag räcker det dock med att en person genomför transaktionen. Vid intervjun med Respondent E från en revisionsfirma framgick det dessutom att en brist i den interna kontrollen i bolag kan vara att två personer inte assisterar en transaktion och med det menas att det är en individ som ansvarar för att lägga upp och genomföra transaktionen. Kontrollaktiviteterna bedöms därför utifrån modellen *Internal Controls Maturity Model* (kriterierna i figur 1) befinna sig på en delvis effektiv nivå eftersom det finns kontrollaktiviteter som grundat sig på fastställda policys, såsom utbildning och riktlinjer för transaktioner. Dock ska enligt COSO-ramverket en dualitet krävas vid genomförandet av transaktioner för att minska risken för oetiska handlingar bland personal (COSO, 2007) vilket pekar på att banken kanske inte har sett över denna del och uppdaterat den.

5.4 Kundkännedom/ information och kommunikation

Enligt Finansinspektionens riktlinjer för motverkan av penningtvätt måste företag erhålla kännedom om samtliga kunder (Finansinspektionen, 2018e). Komponenten information och kommunikation i COSO-ramverket innebär därtill att det i ett bolag ska vara möjligt att framföra olika typer av budskap och kommunicera så att medarbetare erhåller rätt underlag för att kunna utföra sina arbetsuppgifter (Messier, 2003). Ur intervjun med respondenterna från Storbank B erhöles en indikation om att medarbete är fullt insatta i hur kundstocken ser ut. För övrigt framgick det att kundkännedom i Storbank B skapas genom att utskick med digitala frågor eller brev, skickas ut till kunder då och då varpå dessa sedan måste besvaras för att få förbli kund inom banken. Ur intervjuerna med båda kundrådgivarna i Storbank B framgick det att det finns krav på att kunder måste lämna underlag vid större belopp såsom 15 000 euro, vilket också är ett krav enligt Finansinspektionens riktlinjer (Finansinspektionen, 2018e). I Storbank B finns det krav om en kund vill överföra flera små transaktioner under en viss tidsperiod då underlag ska erhållas. För övrigt framgick det att banken i fråga har riktlinjer för

personer i politisk utsatt ställning vilket enligt Finansinspektionens riktlinjer är ett krav för att kunna motverka penningtvätt (Finansinspektionen, 2018e). Kundkännedom som i enlighet med Finansinspektionens riktlinjer samt COSO-ramverket, krävs för att stödja kontrollers funktion erhålls alltså regelbundet. För övrigt mottar medarbetarna på banken information rörande kunder och får därför underlag som stödjer att kontroller fungerar. Dock framgick det ur intervjuerna att Respondent C hade erhållit kunskap för att kunna se om en kund är en stor risk för penningtvätt genom att bland annat notera avvikande transaktioner och vilka länder kunden är verksam i. Även om både Respondent B och Respondent C arbetar på samma bank, Storbank B, hade inte Respondent B tillräckligt med kunskap inom området. Skillnad i respondenternas svar kan dock tänkas skilja sig åt avhängig av olika erfarenheter inom banken och inte på grund av att rutiner eller policy i Storbank B är osammanhängande. Enligt Finansinspektionens riktlinjer ska dock tillräcklig utbildning ske så att medarbetare kan identifiera och arbeta för att motverka penningtvätt (Finansinspektionen, 2018d). Samtidigt finns det en grundläggande utbildning i banken som rör penningtvätt så att information för att stödja kontrollers funktion finns i vissa fall. Utifrån kriterierna som finns presenterade i figur 1 (*Internal Controls Maturity Model*) bedöms därför informationen och kommunikationen ligga på en delvis effektiv nivå då det innebär att det finns utrymme för förbättringar (The Institute of Internal Auditors, u.å.).

Respondent A från Storbank A var insatt i hur kundstocken ser ut och kundkännedom erhålls regelbundet i syfte att säkerställa att kontroller kan fungera i enlighet med Finansinspektionens riktlinjer för motverkan av penningtvätt (Finansinspektionen, 2018e). I banken erhålls kundkännedom vid exempelvis nyansökan om att få bli kund och informationen uppdateras sedan löpande med olika intervall anhängigt av vilken kund det rör sig om. I storbank A utgår banken dessutom ifrån att de ska ha viss information om alla kunder men att det ibland behövs fördjupad information. Enligt Finansinspektionens riktlinjer ska bolag erhålla fördjupad information om kunder vid behov såsom när det exempelvis bedöms vara en högriskkund (Finansinspektionen, 2018e). För övrigt framgick det att det finns särskilda riktlinjer för personer i politisk utsatt ställning i enlighet med Finansinspektionens riktlinjer (Finansinspektionen, 2018e). Det framgick dessutom att banken har krav på att kunden måste lämna underlag vid större belopp såsom 15 000 euro vilket också är ett krav enligt Finansinspektionen (Finansinspektionen, 2018e). För övrigt ges utbildning till medarbetare regelbundet där uppdateringar gällande förändringar också inkluderas enligt respondenten.

För övrigt bör det understrykas att företaget är skyldiga att ta till åtgärder som behövs för att erhålla kundkännedom vid affärsförbindelser. Ett exempel är att kontroll av kundens identitet

ska ske vid affärsförbindelser (Finansinspektionen, 2018e). Ur intervjun med Respondent A framgick det att banken tar emot uppdrag från kunder och genomför transaktioner utan att kunden är på banken vilket innebär att kundens identitet inte kan kontrolleras. Utgångspunkten i banken är enligt respondenten att kunden ska vara på plats så att legitimationskontroll kan ske och banken kan säkerställa att det är rätt person men ibland genomförs uppdragen ändå. Ifall företaget inte har nog med information om kunden ska en transaktion enligt lag, inte genomföras (Finansinspektionen, 2018e). Brottslingar använder sig för övrigt inte utav sitt riktiga namn vid penningtvätt utan målvakter med en mera pålitlig bakgrund används som representant för företaget (Teichmann, 2019). Respondent D påpekade att det är svårt att upptäcka målvakter men att vissa kända namn på målvakter bör vara en varningsflagga för banker. Respondent A påpekade att det är svårt att upptäcka målvakter men att transaktionsmönster samt kontroll av ifall personen står på många olika bolag kan göras men det har framgått att undantag från legitimationskontroll sker. Det innebär följaktligen att även om banken utgår ifrån att ha kundkännedom så görs undantag från detta vilket medför att det lämnas utrymme för förbättring enligt kriterierna i figur 1. Enligt *Internal Controls Maturity Model* ligger därför informationen och kommunikationen på en delvis effektiv nivå. Detta då banken kan generera snabb och god information i syfte att stödja kontrollfunktioner i vissa fall och information kan dessutom meddelas i vissa fall för att stödja kontrollers funktion (The Institute of Internal Auditors, u.å.)

5.5 Övervakning

En övervakning av kunders transaktioner och affärsförbindelser ska i enlighet med Finansinspektionens riktlinjer löpande genomföras (Finansinspektionen, 2018f). Respondent D påpekade att transaktionssystemen är uppsatta på olika sätt i bankerna utifrån vad banken vet eller hur dem misstänker att penningtvätt sker. Enligt Teichmann (2019) är brottslingar medvetna om att bankens mekanismer reagerar på misstänkt beteende vid transaktioner. De som tvättar pengar ser därför till att kopplas till transaktioner på ett naturligt sätt och börjar med mindre belopp som sedan övergår till större belopp (Teichmann, 2019). En tidigare studie har dessutom visat på att målvakter som exempelvis är juridiskt insatta väljs ut eftersom dessa kan se till att brottslingar får trovärdiga förklaringar för transaktioner som sedan kan överlämnas till avdelningar för intern kontroll inom banken varpå transaktionerna bortförklaras (Teichmann, 2019). Ur intervjuerna med respondenterna från Storbank A och B har det framgått att bankernas system letar efter avvikande beteende och att underlag till vissa transaktioner krävs.

I Storbank B finns ett automatiskt kontrollsystem enligt Respondent B som reagerar på avvikande transaktioner vilket innebär att transaktioner kontrolleras regelbundet. Följaktligen kan brister i kontrollerna oftast justeras och kommuniceras i rätt tid då banken enligt respondenten sätter in bevakning och regelbunden kontroll av en viss kunds affärsförbindelser vid misstänkt kundbeteende. För övrigt kan medarbetare även utföra manuella kontroller vid kassan vid kundmöten enligt Respondent C och kan därför justera brister i tidigare kontroller och dokumentera ny kundkännedom. Ur intervjuerna framgick det även att Storbank B löpande dokumenterar kundkännedom vid exempelvis kundmöte eller genomgång av transaktioner. Dokumenten sparas dessutom i minst 5 år och skickas vidare till en annan plats för lagring efter 5 år. För övrigt är dokumenten tillgängliga för medarbetare vid behov i enlighet med Finansinspektionens riktlinjer (Finansinspektionen, 2018f). Enligt Finansinspektionens riktlinjer ska uppföljning av kundbeteende ske genom att följa kundernas transaktioner fortlöpande och därefter kan det noteras ifall kundbeteendet var förväntat eller ifall det avviker (Finansinspektionen, 2018f). Utifrån kriterierna i figur 1 bedöms övervakningen på Storbank B vara på en mestadels effektiv nivå. Enligt *Internal Control Maturity Model* innebär nämligen denna nivå att kontroller genomförs på regelbunden basis och att brister i kontrollsystem oftast kan justeras och kommuniceras i rätt tid (The Institute of Internal Auditors, u.å.). Anledningen till att kontrollaktiviteterna inte kan bedömas vara fullt effektiva är att Respondent B saknar utbildning (kontrollaktivitet) rörande konkreta metoder för penningtvätt och kan således inte identifiera all penningtvätt och förmedla upptäckter. En fullt effektiv övervakning hade enligt *Internal Control Maturity Model* inneburit att kontrollbrister korrigeras och kommuniceras i rätt tid vid alla tillfällen (The Institute of Internal Auditors, u.å.).

I Storbank A finns det enligt Respondent A en övervakning av kunders transaktioner och affärsförbindelser i enlighet med Finansinspektionens riktlinjer om fortlöpande uppföljningar av affärsförbindelser (Finansinspektionen, 2018f). Uppföljning sker dessutom för alla tillfällen fast med olika intervaller. För övrigt dokumenteras enligt respondenten i banken kundkännedom löpande vid till exempel kontroll av transaktioner. Dokumenten sparas i banken i minst 5 år och är tillgängliga för anställda vid behov. Banken har skapat riktlinjer för dokumentering där anställda har ett gemensamt ansvar att dokumentera kundkännedom. Genom att avvika från legitimationskontroll kan det dock innebära att kontrollbrister inte alltid kommuniceras och korrigeras i rätt tid. Övervakningen bedöms utifrån kriterierna i figur 1 därför vara på en till mestadels effektiv nivå (The Institute of Internal Auditors, u.å.).

5.6 Uppföljning /Rapportering till FIPO

Enligt COSO-ramverket ska uppföljning ske för att kunna hålla en god intern kontroll och omfattar att en utvärdering av den interna kontrollen görs (COSO, 2007). Inom både Storbank A och Storbank B sker en regelbunden uppföljning av kundkännedom där informationen uppdateras och hålls aktuell. Respondenten D hävdade dessutom att det finns lagkrav enligt penningtvättslagen som innebär att kundkännedom ska hållas uppdaterad. I Storbank A görs en utvärdering av intern kontroll årligen där det bland annat sker en riskbedömning. I Storbank B sker också en riskanalys efter regelbunden basis i huvudkontoret i Stockholm som medarbetare får ta del av. Vid intervju med Respondent D framgick för övrigt att det inte finns några krav på hur ofta ett bolag ska göra en uppföljning och kontrollera kundmönster utan kontroller ska vara riskbaserade.

Vid en diskussion med Respondent E framgick det att bolag inte är skyldiga att vidta åtgärder för att förbättra den interna kontrollen som läggs fram vid revision. Det är upp till klienten att ta till sig det revisorn säger och åtgärda det annars följs det upp året därpå och då får bolaget samma kritik igen. Ifall bolaget byter revisor är det dock upp till den nya revisorn att se över åtgärder vilket innebär att vissa förslag till åtgärder kan hamna mellan stolarna ifall bolaget byter revisor innan åtgärder har vidtagits. Oftast är det enligt revisorn dock så att bolag vill lösa sina problem ifall kostnaden bedöms vara rimlig och i de fall då saker och ting riskerar att hamna mellan stolarna så handlar det snarare om att bolaget väljer att inte ta till åtgärder för att förbättra den interna kontrollen.

Kontrollmiljön kan utifrån *Internal Controls Maturity Model* bedömas ligga på en viss nivå. Finansinspektionens riktlinjer för motverkan av penningtvätt innefattar kontrollaktiviteten utbildning och personal är skyldiga att rapportera misstänkt penningtvätt till Finanspolisen. Därför är det tillräckligt att det enbart är en misstanke om en avvikande transaktion för att behöva rapportera vidare till Finanspolisen (Finansinspektionen, 2019). Respondenterna är medvetna om att det är av betydelse att rapportera misstänkt penningtvätt dock har dem delade uppfattningar om vilka skyldigheter och vilket ansvar dem själva har för att göra detta. Respondent C påpekade att hen utgår ifrån sina egna känslor och känner av vilken skyldighet och ansvar hen som anställd har när det gäller att rapportera till FIPO och Respondent B hävdade att ansvaret ligger hos annan part(chefen) vilket kan innebära att deras ansvar och skyldigheter är oklara och att värderingarna gällande detta är ospecificerade. Utifrån kriterierna i figur 1 kan därför kontrollmiljön bedömas ligga på en delvis effektiv nivå vilket medför att förbättring krävs (The Institute of Internal Auditors, u.å.). Respondent D från

branschorganisationen har för övrigt hävdad att det inte är bankens uppgift att reda ut vad som är penningtvätt eller inte utan de ska rapportera vid minsta misstanke ifall misstanken inte går att avfärda med en naturlig förklaring. Ur intervjun med Respondent E framgick det också att även hen ska förhålla sig till penningtvätt och rapportera ifall misstänkt penningtvätt sker.

I Storbank A visste respondenten inte när ett beslut tas om att rapportera till Finanspolisen eftersom det efter en anmälan lämnas vidare och sköts centralt där beslutet fattas. Det innebär följaktligen att det inte är möjligt att bedöma vilken nivå den interna kontrollen ligger på utifrån *Internal Control Maturity Model* på denna bank, då underlag saknas.

5.7 Summering av nivån på den interna kontrollen i bankerna

En summering av hur bankernas internkontroll inom olika delområden har bedömts i föreliggande kapitel kan utläsas i nedanstående matris. Bedömningen har skett med utgångspunkt från *Internal Control Maturity Model*.

Finans-inspektionens riktlinjer & Coso	Internal Control Maturity Model			
	Inte effektiv	Delvis effektiv	Mestadels effektiv	Fullt effektiv
Riskbedömning / Riskklassificering		Storbank B		Storbank A
Rutiner/ Kontrollmiljö		Storbank B Storbank A		
Utbildning/ Kontrollaktiviteter		Storbank B Storbank A		
Kundkännedom/ Information och kommunikation		Storbank B Storbank A		
Övervakning			Storbank B Storbank A	
Uppföljning/ Rapportering till FIPO		Storbank B		

6. Slutsats

Syftet med denna studie var att undersöka hur den interna kontrollen som används av bankföretag kan antas påverka arbetet med att motverka penningtvätt. Detta genom att använda *Internal Control Maturity Model* för att mäta nivån på den befintliga interna kontrollen i de två undersökta storbankerna A och B. Studien är utformad med avsikt att kunna återspegla den interna kontrollens funktion gällande motverkan av penningtvätt.

Hur används intern kontroll idag för motverkan av penningtvätt och hur kan den förbättras för att uppnå en optimal nivå?

Vad gäller riskbedömning och riskklassificering bedöms Storbank B utifrån *Internal Control Maturity Model* ligga på en delvis effektiv nivå medan Storbank A bedömas ligga på en fullt effektiv nivå. För att kunna uppnå en fullt effektiv nivå i Storbank B måste anställda ha rätt underlag för att kunna utföra sina arbetsuppgifter på bästa möjliga sätt. Vid genomförandet av studien visade det sig att rådgivarna från Storbank B hade olika åsikter om hur riskbedömningen ska ske. För att kunna uppnå en fullt effektiv nivå borde Storbank B se över riktlinjer och mål som finns utformade för medarbetare regelbundet. Utifrån vad banken observerar borde mål för övrigt formuleras på sådant sätt att medarbetares handlingar överensstämmer med handlingar som krävs för att uppnå uppsatta mål.

Skillnaden mellan storbankerna kan bero på att respondenternas arbetsuppgifter skiljer sig åt. I Storbank B arbetar båda respondenterna som kundrådgivare medan respondenten från Storbank A är privatmarknadschef. Skillnaden i hierarkin kan innebära att det kan finnas skillnad i kommunikationen då en chef kan vara med och utforma målen som är uppsatta för anställda längre ner i hierarkin. Detta innebär att en slutsats om hur anställda längre ner i hierarkin i Storbank A uppfattar mål, inte kan bedömas på samma sätt. Detta gör att jämförelsen mellan bankerna inte heller blir rättvis eller meningsfull att göra här.

Vad gäller rutiner och kontrollmiljön i dem olika storbankerna bedöms enligt *Internal Control Maturity Model* båda banker ligga på en delvis effektiv nivå. Detta innebär att det finns möjligheter för förbättringar i båda bankerna. Rutiner och kontrollmiljö finns tillgängliga i båda bankerna dock så är de grovt utformade. Handlingsutrymme för varje medarbetare att på egen vilja utöva vad denne själv anser vara passande, finns.

Att det ska finnas vissa specifika funktioner i den interna kontrollen är indirekt bestämt enligt lag. Rutinerna borde fungera för att arbeta mot riskerna som storbankerna identifierar. Eftersom Storbank B enligt *Internal Control Maturity Model* kan anses ligga på en delvis effektiv nivå gällande riskbedömning så är det sannolikt att samma bank även ligger på en delvis effektiv nivå när det gäller rutiner och kontrollmiljö. Eftersom riskbedömningen inte är fullt effektiv så kan rutinerna inte heller förväntas vara fullt effektiva då rutiner anpassas efter riskerna som identifierats.

I och med att Storbank A bedöms ligga på en delvis effektiv nivå gällande rutiner och kontrollmiljö kan förtydligande av skyldigheter och ansvar behöva presenteras för ledningen. Detta då systemet för att upptäcka risker i bolaget ligger på en fullt effektiv nivå medan rutiner ligger på en delvis effektiv nivå. Utifrån den empiriska datainsamlingen kunde slutsats dras gällande att rutiner och kontrollmiljö ligger på en delvis effektiv nivå. Detta innebär även att när denna privatmarknadschef är med och kan inverka på rutiner och kontrollmiljöer i bolaget så kommer det medföra att anställda som hen ansvarar över enbart efterlever rutiner och kontrollmiljöer som hen har lagt som är på en delvis effektiv nivå. Baserat på empirin kan orsaken till detta bland annat bero på att chefen själv inte är fullt medveten om att rutiner och kontrollmiljö enligt vår studie ligger på en delvis effektiv nivå.

Rutiner i Storbank A hade alltså kunnat förbättras genom att rutiner och kontrollmiljön förbättras ytterligare av ledningen och sedan förmedlas vidare till resterande anställda. Då chefen inte arbetar på samma sätt som en rådgivare kan dennes svar inte anses kunna representera rådgivarnas uppfattning av mål med mera. Dock så kan chefer som sagt vara delaktiga i att utforma rutiner och kontrollmiljö för de anställda längre ner i hierarkin.

Finansinspektionens riktlinjer inkluderar att medarbetare ska erhålla utbildning rörande penningtvätt för att kunna identifiera och arbeta för att motverka det. I Storbank A sker regelbunden utbildning där medarbetare även uppdateras gällande förändringar i lagkrav eller rutiner. I Storbank B finns det också en utbildning gällande penningtvätt. Dock framgick det att ena medarbetaren på ena kontoret inte hade erhållit någon utbildning rörande kända penningtvättsmetoder. Därtill hade hen inte tillräcklig kunskap för att kunna avgöra misstänkt penningtvätt bland kunder. För övrigt inkluderas enbart rapportering till Finanspolisen när det gäller högrisk kunder även om det i Finansinspektionens riktlinjer är angivet att rapportering till Finanspolisen ska ske oavsett ifall det är en lågrisk kund eller högrisk kund.

I COSO-ramverket inkluderas att ett bolag ska ha kontrollaktiviteter vilket medför att kontroller sker på att riskåtgärder följs. I Storbank B kontrolleras transaktioner dock sker kontrollerna på olika sätt. Detta kan möjligtvis bero på att arbetsuppgifterna inte är specifika när det gäller alla delar vilket lämnar utrymme för egna handlingar. När det gäller arbetsuppgiftsfördelningen där ett bolag bör fördela ansvar så en medarbetare exempelvis inte ansvarar för att både lägga upp en betalning och genomföra den så fick vi indikation om att det skiftar från kontor till kontor i Storbank B. På vissa kontor sker samarbeten gällande överföringar. I Storbank A har en medarbetare vid ett skriftligt mottaget uppdrag ansvar för att sköta transaktionen. Samma medarbetare kan alltså lägga upp och se till att en transaktion genomförs. Vid muntliga uppdrag krävs en dualitet. En revisor påpekade att bolag kan brista i den interna kontrollen om dem exempelvis inte har två personer som assisterar en transaktion.

Att utbildningsnivån i båda storbanker ligger på en delvis effektiv nivå kan i sin tur påverka hur anställda agerar i vissa situationer. För att företagen ska kunna motarbeta penningtvätt så behöver de anställda mycket tydliga riktlinjer på vad som ska göras vid tillfällen där risk för penningtvätt kan finnas. Och genom en utbildning som är delvis effektiv så blir det även svårare för medarbetare att avgöra ifall vissa situationer kan ha koppling till penningtvätt. Utbildningen som de anställda får kan även komma till att påverka hur kundkännedom och riskklassificeringen behandlas.

Rutiner och riktlinjer ska i enlighet med Finansinspektionens riktlinjer skapas för att motverka penningtvätt. Dessa ska skapas med utgångspunkt från riskbedömningar och därefter dokumenteras. Och utifrån dessa ska utbildning sedan formos för att de anställda ska kunna ta åt sig av informationen som finns tillgänglig. Att riskbedömningen är på en delvis effektiv nivå innebär att den inte är fullt effektiv vilket därpå även gör att rutiner vid en fullt effektiv nivå ändå inte skulle innebära säker motverkan av all penningtvätt. Detta på grund av att riskbedömningen inte ligger på en fullt effektiv nivå i Storbank B. Riskbedömningen i Storbank A ligger dock på en fullt effektiv nivå. Rutiner och kontrollmiljö vid denna nivå kan enligt Finansinspektionens riktlinjer medföra att rutiner m.m. kan används på bästa möjliga sätt. Detta på grund av att alla delmoment enligt Finansinspektionens riktlinjer baseras på varandra (figur 2). Trots detta så bedöms rutinerna och kontrollmiljön i Storbank A endast uppnå en delvis effektiv nivå. Skillnaden i detta fall mellan bankerna blir då att en delvis effektiv nivå på rutiner och kontrollmiljö i praktiken kan skilja sig åt på grund av att riskbedömningen och riskklassificeringen inte ligger på samma nivå. I denna studie bedömdes dock de olika

momenten var för sig. Storbank A nyttjar utifrån ovanstående inte sin information på bästa möjliga sätt då en fullt effektiv nivå på rutiner och kontrollmiljö hade kunnat uppnås eftersom information finns tillgänglig.

Kundkännedom samt information och kommunikation för båda banker bedöms ligga på en delvis effektiv nivå. Detta innebär att båda storbankerna behöver förbättra både kundkännedomen och information och kommunikation. Då information och kommunikation kan påverka kundkännedomen är det viktigt att dessa utnyttjas rätt av bolagen. I detta fall ansågs inte någon av storbankerna ha bristande kommunikation eller information. Dock ansågs nivån inte heller vara fullt effektiv. Genom att storbankerna satsar på att försöka förbättra kommunikationen och informationen som presenteras för medarbetare kan även bättre kundkännedom uppnås. Detta då alla anställda i olika situationer kommer ha tydligt och klart för sig hur de ska agera. Det kan även medföra att banker i olika områden kommer att agera på samma sätt vid samma situation. Genom att kommunikationen och informationen blir tydligare blir det även mer effektivt för bolaget att uppnå sina mål då anställda kommer att kunna förstå hur handlingar påverkar uppsatta mål.

Vad gäller övervakningen så bedöms båda storbanker ligga på en mestadels effektiv nivå. Detta delvis på grund av att bankerna har system som hjälper dem identifiera och upptäcka avvikelser som kan uppkomma på grund av olika transaktioner. Dock så baseras transaktionssystemen på bankers kunskap och riskbedömningar. För storbank A betyder det att transaktionssystemet enklare hade kunnat uppnå fullt effektiv nivå då riskbedömningen och riskklassificeringen för storbank A ligger på en fullt effektiv nivå. Enligt Respondent D finns det dock inget bestämt ramverk för hur systemet ska utformas. På grund av det så går det att ifrågasätta ifall systemen är tillräckligt bra då riskbedömningarna i en av bankerna bedöms ligga på en delvis effektiv nivå.

Uppföljningen i båda storbanker baseras ligga på en delvis effektiv nivå och sker i olika intervaller beroende på ärende och kund. Kontrollerna som sker är även dem baserade på riskbedömningarna som utförs i banken. Respondenterna i dem olika storbankerna bedöms ha olika uppfattning om när och till vem rapportering ska ske. Respondenterna med högre befattning menade båda att rapportering till FIPO skulle ske ifall penningtvätt misstänktes. Respondenterna som jobbade som rådgivare gav båda olika svar som egentligen inte överensstämmer med Finansinspektionens riktlinjer. Detta då rapportering ska ske till FIPO även om det bara är en misstanke. Att respondenten med högre befattning hade en uppfattning

och att respondenterna som jobbar längre ner i hierarkin har en annan kan bero på kommunikationen och informationen i storbankerna. Detta kan återigen visa varför kommunikation och informationen ligger på en delvis effektiv nivå i både Storbank A och B.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att båda storbankerna har en intern kontroll och uppfyller exempelvis krav på att utbildningar, rutiner och kundkännedom ska finnas. Dock finns det förbättringspunkter under de flesta delområdena i Finansinspektions riktlinjer för motverkan av penningtvätt och även COSO-ramverket. Det finns med andra ord förbättringsmöjligheter för bankerna för att förbättra sin interna kontroll. Enligt en revisor kan bolag välja att byta revisor, vilket kan medföra att åtgärder som revisorn tyckt ska tas till inte genomförs och hamnar mellan stolarna. Det är nämligen nästa revisors uppgift att upptäcka och följa upp åtgärder som krävs. Revisorn påpekade dessutom att det kan vara en kostnadsfråga, bolag vill oftast åtgärda sina brister ifall prislappen för att förbättra hamnar på en rimlig summa. Vi är medvetna om att det också är en kostnadsfråga och företag kan ha ekonomiska begränsningar. Bankerna kanske enbart vill uppfylla minimum av riktlinjerna som finns etablerade och det kanske är Finansinspektionen som behöver införa regler som är strängare och tydligare? Andra mänskliga faktorer kan även dem påverka motarbetet av penningtvätt som exempelvis utbildningstiden. Hur mycket tar anställda åt sig av under utbildningsperioden och hur utformas och utförs proven ifall dessa finns vid utbildningen? Många riktlinjer bygger exempelvis på att banken ska anta saker och ting på egen hand baserat på riskbedömningen som görs vid början. Kan exempelvis att Finansinspektionen genomför ytterligare kontroller av bankernas arbete, göra arbetet mot penningtvätt bättre?

6.1 Reflektioner och begränsningar

Slutsatserna i studien har baserats på empirin som skapats av intervjuer. Detta kan innebära att objektivitet inte har kunnat uppnås fullt ut då tolkningar av intervjumaterialet har behövt göras. Som människor som påverkas av tidigare information samt uppfattning finns risk för att subjektivitet inte går att förhindra. Detta innebär att andra forskare som följer samma steg kan uppnå andra resultat då tolkningen kanske kommer att göras på andra sätt. Innebörden av reliabilitet är att andra forskare ska kunna utföra samma studie och få samma resultat det vill säga ju mer konsekvent en studie är desto högre blir reliabiliteten. Detta leder tillbaka till att denna studies reliabilitet kan ifrågasättas till viss nivå.

En begränsning till som kan behöva uppmärksammas är urvalets begränsning av respondenter. På grund av rådande omständigheter i världen, ansåg flertalet respondenter att de på grund av tidsbrist inte kunde ställa upp på en intervju. Utöver det så anses den kvalitativa metoden redan innebära ett mindre urval då det kräver mer tid. På grund av att det var så få respondenter kan resultatet dessutom inte generaliseras. Detta leder även till att slutsatser om att resterande banker ser ut på detta vis inte kan dras.

Ytterligare en begränsning i denna studie är att svar som kommer från olika respondenter kan skilja sig åt på grund av personliga värderingar, kompetens, erfarenhet och olika bakgrund. Detta påverkar därför även dennas studies slutsatser då slutsatserna baserades på respondenternas svar. Exempel på detta är respondent B och C som jobbar inom samma bank men på olika kontor. Respondenternas svar skiljde sig åt i flera fall vilket resulterade i att en slutsats om att banken inte var tydlig med sina rutiner, drogs. Vad som därför är bra att påpeka är att en av respondenterna har jobbat inom banksektorn ett längre tag än den andra respondenten. Skillnad i respondenternas svar kan därför tänkas skilja sig åt beroende på olika erfarenheter och inte på grund av att bankens rutiner eller policy var osammanhängande.

Avslutningsvis kan det även vara bra att påpeka att penningtvätt är ett känsligt ämne som innebär att respondenter med vilja kan ha format svaren så att de inte är så djupgående. Detta har för studien inneburit att fenomenet inte behandlats lika djupt som vi hade önskat.

6.2 Studiens bidrag och förslag till vidare forskning

Genom denna studie var ett av målen att skapa större förståelse för hur den interna kontrollen kan påverka arbetet mot penningtvätt. Ämnet har utforskats utifrån studiens förutsättningar och vetenskap och kan därför delvis anses skapa nya insikter för personal inom banksektorn.

I denna studie har fokus legat på internkontroll i banker och i analysen framförs det hur den interna kontrollen kan brista i vissa situationer. Undersökningen gjordes kvalitativ för att öka förståelsen för hur personal genom sina arbetsrutiner m.m. dagligen kan påverka den interna kontrollen. Genom att använda en kvantitativ metod hade andra slutsatser kunnat dras. Genom den kvantitativa metoden hade exempelvis enkäter kunnat delas ut till ett flertal anställda på banken för att sedan leda till ett större urval. Generalisering hade då kunnat göras samtidigt som chansen för en allmän representation ökar. Undersökningen hade kunnat ske i samarbete med bankerna för att sedan även nyttjas som utbildningsmaterial i bankerna då det har konstaterats

att det finns möjlighet för förbättring gällande utbildningen för personal. På detta sätt hade även förutsättningarna när det gäller arbetet mot penningtvätt förbättrats i banken.

En fråga som i framtiden kan undersökas är ifall ledning vill uppnå optimal nivå på alla olika kategorier. För att ändra rutiner och kontrollmiljö kan det krävas mycket tid och därför även pengar för exempelvis löner. Storbanks påverkas av vad exempelvis styrelser bestämmer längst upp i hierarkin. I och med att det är en storbank så kommer det krävas en investering av arbetstid och därmed även i pengar. För att förmedla nya rutiner och en förbättrad kontrollmiljö kan ny utbildning krävas för personal. Detta kommer även att kräva tid för att alla bolagen ska kunna implementera rutinerna och kontrollmiljön.

Ytterligare en fråga som kan utredas är ifall bankerna i dessa fall anser att en delvis effektiv nivå på rutiner är vad de egentligen vill ha? I introduktionen presenterades det fall då banker nyttjats i samhället för penningtvätt. Andra artiklar har även presenterat fall då bankerna fått betala skadestånd för att det brister i den interna kontrollen. Styrelsemedlemmar har då erkänt att den interna kontrollen kan ha brutit i vissa fall. Därför kan det vara intressant att utreda vilken nivå olika banker egentligen vill uppnå.

Referenser

Elektroniska källor:

COSO (2007). *Företagsövergripande riskhantering - sammanhållet ramverk*. Hämtad från <https://www.coso.org/Documents/COSO-ERM-Executive-Summary-Swedish.pdf>

Curbed (2018). *Why financial criminals use real estate to launder money*. Hämtad från <https://www.curbed.com/2018/8/10/17674584/money-laundering-real-estate-paul-manafort-trial>

FATF (2016). *Anti money-laundering and counter-terrorist financing measures*. Hämtad från <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/mer4/MER-Canada-2016.pdf>

Finansinspektionen (2015). *Nordea varnas och ska betala 50 miljoner*. Hämtad från <https://www.fi.se/sv/publicerat/pressmeddelanden/2015/nordea-varnas-och-ska-betala-50-miljoner/>

Finansinspektionen (2019). *FI:s arbete mot penningtvätt och finansiering av terrorism*. Hämtad från <https://www.fi.se/contentassets/5a89ed7d9d1a4776b455c64d7d43b460/fis-arbete-mot-penningtvatt-fin-terrorism.pdf>

Finansinspektionen (2019). *FI:s arbete mot penningtvätt och finansiering av terrorism*. Hämtad från <https://www.fi.se/contentassets/5a89ed7d9d1a4776b455c64d7d43b460/fis-arbete-mot-penningtvatt-fin-terrorism.pdf>

Finansinspektionen (2020). *Swedbank får varning och fyra miljarder kronor i sanktionsavgift*. Hämtad från <https://fi.se/sv/publicerat/sanktioner/finansiella-foretag/2020/swedbank-far-varning-och-fyra-miljarder-kronor-i-sanktionsavgift/>

Finansinspektionen. (2018a). *Process - arbetsgång för åtgärder mot risker för penningtvätt*. Hämtad från <https://www.fi.se/sv/bank/penningtvatt/process/>

Finansinspektionen. (2018b). *Riskbedömning*. Hämtad från <https://www.fi.se/penningtvatt-riskbedomning#fk>

Finansinspektionen. (2018c). *Rutiner*. Hämtad från <https://www.fi.se/penningtvatt-rutiner#fk>

Finansinspektionen. (2018d). Utbildning. Hämtad från <https://www.fi.se/penningtvatt-utbildning#fk>

Finansinspektionen. (2018e). Kundkännedom. Hämtad från <https://www.fi.se/penningtvatt-kundkannedom#fk>

Finansinspektionen. (2018f). Övervakning. Hämtad från: <https://www.fi.se/penningtvatt-overvakning#fk>

Finansinspektionen. (2018g). Rapport till FIPO. Hämtad från <https://www.fi.se/penningtvatt-rapport-till-fipo#fk>

Finansinspektionen. (2019). *FI:s arbete mot penningtvätt och finansiering av terrorism*. Hämtad från <https://www.fi.se/contentassets/5a89ed7d9d1a4776b455c64d7d43b460/fis-arbete-mot-penningtvatt-fin-terrorism.pdf>

Finansinspektionen (2018). *Penningtvätt*. Hämtad från <https://www.fi.se/sv/bank/penningtvatt/>

HD (2019). *Så gick SEB-granskningen till*. Hämtad från <https://www.hd.se/2019-11-27/sa-gick-seb-granskningen-till>

Kollegiet för svensk bolagsstyrning (2016). *Svensk kod för bolagsstyrning*. Hämtad från http://www.bolagsstyrning.se/UserFiles/Archive/219/Svensk_kod_for_bolagsstyrning_gallande_fran_1_december_2016.pdf

Konsumenternas. *Om Penningtvätt*. Hämtad från <https://www.konsumenternas.se/lana/fakta/om-penningtvatt>

Krantz, E., & Lordh, P. (2019). *Intern Kontroll*. (Examensarbete, Växjö) Hämtad från <http://www.diva-portal.se/smash/get/diva2:1328341/FULLTEXT01.pdf>

Löof, A. (2011). *Penningtvätt-bankernas ansvar*. (Examensarbete, juridiska fakulteten, Lund) Hämtad från

<http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOId=2437413&fileOId=30216>

Nilsson, I., & Lindgren, S. (2013). *Intern kontroll inom mindre grossistföretag*.

(Examensarbete, Skövde) Hämtad från <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:650386/FULLTEXT02>

Polisen (2019). *Penningtvätt-skydda dig*. Hämtad från <https://polisen.se/utsatt-for-brott/skydda-dig-mot-brott/penningtvatt/>

Polisen. (2019). *Penningtvätt - polisens arbete*. Hämtad från <https://polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/penningtvatt/>

Polismyndigheten (2015). *Finanspolisens årsrapport 2015*. Hämtad från https://www.google.se/search?sxsrf=ALeKk01HetQfgTLPHJvJ_3BSguDpTQhKZw%3A1590746063026&source=hp&ei=ztvQXqPnO-KArwSXqb2YCg&q=+Finanspolisens+%C3%A5rsrapport+2015&oq=+Finanspolisens+%C3%A5rsrapport+2015&gs_lcp=CgZwc3ktYWIQAzIFCAAQzQIyBQgAEM0CMgUIABDNAID6D1i6LWC9PWgAcAB4AIABiAGIAdwBkgEDMS4xmAEAoAECOAEBqgEHZ3dzLXdp eg&sclient=psy-ab&ved=0ahUKEwihjhozW5tjpAhViwIsKHZdUD6MQ4dUDCAY&uact=5

Polismyndigheten (2016). *Finanspolisens årsrapport 2016*. Hämtad från https://www.google.se/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiiqLqT59jpAhV116YKHdywAZkQFjAAegQIAxAB&url=https%3A%2F%2Fpolisen.se%2Fsiteassets%2Fdokument%2Fpolisens-arsredovisning%2Ffipos-arsrapport%2Ffinanspolisens_arsrapport_2016.pdf&usg=AOvVaw0SkOh-0aUDrtwhYDsYoKlu

Polismyndigheten (2017). *Finanspolisens årsrapport 2017*. Hämtad från https://www.google.se/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwj49JSs59jpAhU9xMQBHeyEA2IQFjAAegQIBRAB&url=https%3A%2F%2Fpolisen.se%2Fsiteassets%2Fdokument%2Fpolisens-arsredovisning%2Ffipos-arsrapport%2Ffinanspolisens_arsrapport_2017.pdf&usg=AOvVaw3n-qvDH5wrFs9kcHQI4Kei

Polismyndigheten (2019). *Finanspolisens informerar*. Hämtad från <https://www.google.se/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjpgc-59jpAhWxxaYKHetoC9MQFjABegQIBRAB&url=https%3A%2F%2Fpolisen.se%2Fcontent>

[assets%2F0808e4fd9d0545ad9a9f22f638bf6bbb%2Ffinanspolisen-informerar_statistik-2018.pdf&usg=AOvVaw3C9R9LYiR7a-ItrphpmwiC](#)

PWC (u.å.). *Vad är internrevision?* Hämtad från
<https://www.pwc.se/sv/revision/internrevision.html>

Revisorsinspektionen (u.å.). *Revisorns ansvar*. Hämtad från
<https://www.revisorsinspektionen.se/vanliga-fragor-och-svar/ansvar-och-uppgifter/>

Shannon, H.-F. H. (den 1 November 2005). Three Approaches to Qualitative Content Analysis. Hämtad från: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1049732305276687>

STOCKMANN (u.å.) *Intern kontroll, intern revision och riskhantering*. Hämtad från
<http://www.stockmanngroup.com/sv/intern-kontroll-intern-revision-och-riskhantering>

SVD Näringsliv (2019). *Analytiker: Swedbank och Nordeas utdelningar i fara*. Hämtad från
<https://www.svd.se/analytiker-swedbanks-och-nordeas-utdelningar-i-fara>

SVT nyheter (2019a). *Varningsflaggorna om misstänkt penningtvätt*. Hämtad från
<https://www.svt.se/special/swedbank/varningsflaggorna/>

SVT nyheter (2019b). *EU vill granska FI:s tillsyn av Swedbank*. Hämtad från
<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/eu-vill-granska-fi-s-tillsyn-av-swedbankaffaren>

SVT nyheter (2019c). *Swedbank medger brister kring penningtvätt-släpper sekretess kring rapport*. Hämtad från <https://www.svt.se/nyheter/ekonomi/swedbank-medger-brister-kring-penningtvatt>

Swedbank (u.å.). *Intern kontroll och revision*. Hämtad från
<https://www.swedbank.com/sv/om-swedbank/bankledning-bolagsstyrning/intern-kontroll-och-revision.html>

Teichmann, F. (2019) Recent trends in money laundering and terrorism financing. *Journal of Financial Regulation and Compliance*, 27(1). s. 2-12. Hämtad från <https://www-emerald-com.ezproxy.hkr.se/insight/content/doi/10.1108/JFRC-03-2018-0042/full/html>

The Institute of Internal Auditors (u.å.). *Factsheet: Internal Control Maturity Model*. Hämtad från http://iia.org.au/sf_docs/default-source/technical-resources/2018-fact-sheets/internal-control-maturity-model.pdf?sfvrsn=2

Thuresson, C. (2016). *En ny penningtvättslag, en effektivare penningtvättslag?* (Examensarbete, juridiska fakulteten, Lund) Hämtad från: <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOid=8874262&fileOid=8881614>

Tidningen Balans (2013). *Utveckling av intern styrning och kontroll- reflektioner utifrån uppdaterat ramverk*. Hämtad från <https://www.tidningenbalans.se/fordjupning/utvecklingen-av-intern-styrning-och-kontroll-reflektioner-utifran-uppdaterat-ramverk/>

Vetenskapsrådet. 1990. *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtad från <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Tryckta källor:

Alvehus, Johan (2013). *Skriva uppsats med kvalitativ metod: en handbok*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Alvesson, Mats, Sköldbäck, Kaj (2008). *Tolkning och reflektion: vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*, Studentlitteratur, Lund

Bryman, A. & Bell, E. (2011). *Business research methods*. 2:1 uppl., Oxford: Oxford University Press.

Denscombe, M. (2018). *Forskningshandboken : för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*.

Depoy, E., Gilin, L. (2005) *Forskning – en introduktion*. Studentlitteratur: Lund

FAR Förlag. (2006). *Testa den interna kontrollen*. Stockholm: FAR FÖRLAG AB.

Fejes, A. & Thornberg, R. (2009). *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber.

Holme, I.M., Solvang, B.K. (1997). *Forskningsmetodik: om kvalitativa och kvantitativa metoder*. 2:1 uppl., Lund: Studentlitteratur.

Kumar, R. (2014). *Research methodology: a step- by- step guide for beginners. 4. uppl.*, Thousand Oaks: Sage publications.

LeCompte, M. D. & Goetz, J. P. (1982). Problems of Reliability and Validity in Ethnographic Research. *Review of educational research*, 52(1), ss, 31-60.

Messier, W. F. (2003). *Auditing & Assurance Services, a systematic approach* (3e upplagan) New York, Irwin McGraw-Hill.

Richard M. Cyret & James G. March (1992). *A behavioural theory of the firm*. Wiley-Blackwell; 2 edition

Bilagor

Bilaga 1: Intervjuguide

Riskbedömning

Till ledare & revisor:

Riskbedömningar går ut på att företagen ska försöka analysera sårbarheter som kan uppstå i verksamheten. Hur jobbar ni med detta?

Vilka risker anser du att en verksamhet kan ha när det gäller penningtvätt?

Till personal(tex kundtjänstmedarbetare):

Hur kan du som medarbetare göra en riskbedömning när det till exempel gäller en kund?

Hur går det till när du gör en slagning på en kund?

Finns det riktlinjer för att identifiera kunder och analysera dem (tex bedöma risken med kunden)?

Rutiner

Till ledare & revisor:

Vad utgår ni ifrån vid utformning av rutiner och riktlinjer för penningtvätt?

Hur ofta går företaget igenom sina rutiner för intern kontroll?

Har ni några rutiner som inkluderar säkerhet för personal vid risk av hot som följd av att åtgärder utförs (tex id-kontroll, frågor till kunder osv) ? Hur ser dessa rutiner ut?

Till personal(tex kundtjänstmedarbetare):

Är dina arbetsuppgifter och arbetsbeskrivningar specificerade?

Har du fått ta del av policys på bolaget som rör exempelvis värderingar?

Hur gör ni för att kontrollera att en transaktion genomförts på ett korrekt sätt?

Har samma medarbetare ansvar över flera moment inom samma arbetsuppgift, vid tex en transaktion?

Utbildning

Till ledare & revisor:

Hur rekryterar ni er personal, har ni några riktlinjer eller arbetsbeskrivningar ni går efter?

Utbildas personal inom penningtvätt så att medarbetare kan definiera och arbeta emot det? Hur ofta isåfall?

Vilka moment omfattar er personalutbildning som rör penningtvätt?

Har ni fastställda värderingar(policys)? Hur säkerställer ni att era medarbetare får ta del av dessa?

Hur ser ni på arbetsuppgiftsfördelningen inom verksamheten?

Inkluderar ni rapportering till FIPO(finanspolisen) i er utbildning?

Till personal(tex kundtjänstmedarbetare):

Finns det krav gällande hur mycket kompetens du som medarbetare ska ha gällande penningtvätt och finansiell brottslighet?

Har du fått utbildning inom penningtvätt för att kunna definiera och arbeta emot det?

Har du som kundtjänstmedarbetare fått lära dig konkreta metoder för att upptäcka misstänkt penningtvätt?

Finns det vissa handlingsmönster som ni specifikt utbildas efter?

Inkluderas rapportering till FIPO(finanspolisen) i er utbildning?

Kundkännedom

Från vilka länder kommer era kunder?

Är era kunder huvudsakligen privata kunder eller företags kunder?

Hur erhåller ni information om kunden? (dvs hur ser processen ut)?

Finns det några krav om en kund vill överföra ett lite större belopp, tex 15 000 euro, för att kunna genomföra affärsförbindelsen?

Finns det några krav om en kund vill överföra flera små transaktioner? Finns det exempelvis begränsningar på hur många transaktioner som får genomföras under 1 månad?

Spelar det någon roll hur ofta en kund överför pengar eller hur stora beloppen är om det är en kund som ni har identifierat och analyserat tidigare?

Måste era kunder redogöra för varför och när de ska genomföra transaktioner? Dokumenteras den informationen isåfall?

Hur väljer ni ut vilka kunder som är intressanta att känna till? Dvs hur väljer ni ut vilka företag/personer bolaget ska ha kundkännedom om?

Har ni några särskilda riktlinjer när det gäller personer i politisk utsatt ställning?

Hur kan ni som bolag se om en kund är en stor risk för penningtvätt?

Vilka mekanismer använder ni för att veta vem som står bakom ett konto? Vad tittar ni på?

Det förekommer studier som tyder på att fastighetstransaktioner kan användas för penningtvätt. Då kan det noteras att fastigheter är under eller övervärderade eller att en person exempelvis står som ägare till en fastighet som den egentligen inte kan ha råd till. Vad finns det för interna kontrollfunktioner för att kontrollera detta?

Övervakning

Har ni någon typ av övervakning av kundernas transaktioner och affärsförbindelser, vilka metoder används?

Finns det tillfällen då uppföljning sker fortlöpande? Vilka?

Vem ansvarar för att dokumentera den interna kontrollen? (tex dokumentation som skapas när bolaget vill få kundkännedom).

Har ni riktlinjer för när och vad som ska dokumenteras?

Hur länge sparas dokument? Har kundtjänstmedarbetare tillgång till dokument vid behov eller är det dokument som de behöver begära ut i förhand?

Vad ska ett bolag göra vid misstänkt penningtvätt?

Vem ska medarbetare kontakta vid misstanke om penningtvätt/finansiell brottslighet?

Om vi tar ett exempel. Ni ser att en dom finns från domstol som säger att en person från till exempel Österrike ska överföra 1 miljon kronor till en kontoinnehavare i er bank pga en stämning. Vad behöver ni kontrollera för att verifiera detta?

Uppföljning

Har du fått information om riktlinjer för vad och när saker och ting ska dokumenteras och sparas för framtida referens? Hur länge sparas dokument och hur ofta ska saker o ting dokumenteras?

Hur lagrar ni er information om kunder?

Är den lagrade informationen lätt åtkomlig? Kan vem som helst komma åt den?

Hur sker en uppföljning?

Hur länge varar uppföljningen?

Vad gör du vid misstanke om penningtvätt/finansiell brottslighet? Kontaktar: Kollega, chef, styrelsen eller revisor?

När tas det ett beslut om att rapportera till FIPO (finanspolisen)?

Till revisor

Internrevisionen i bolaget syftar till att utvärdera om ledningen

genom den interna kontrollen och styrningen säkrar att kontroller inom verksamheten är effektiva. Hur går du som revisor tillväga för att göra detta?

Finansinspektionen har riktlinjer för hantering av penningtvätt som omfattar riskbedömning, rutiner, utbildning, kundkännedom, riskklassifiering, övervakning, rapport till finanspolis och riskbedömning. Har du som revisor under dina verksamma år stött på bolag som haft brister när det gäller dessa områden?

Trots intern kontroll och allmänna riktlinjer ökar inrapporteringen om misstänkt penningtvätt till finanspolisen. Vad tror du att det beror på?

Banker arbetar för att identifiera ägaren/kontoinnehavaren i syfte att säkerställa att rätt kundkännedom finns. Samtidigt finns det en del målvakter som kan stå som ägare för kontona även om den verkliga ägaren är någon annan. Hur bör en bank arbeta för att förhindra detta?

Vilken typ av intern kontroll bör användas för att säkerställa att rätt info om en kund finns?

Banker har även implementerat verktyg för att analysera transaktioner. Vad ska ett bolag titta på då för att kunna upptäcka misstänkt penningtvätt?

Är företag skyldiga att lyssna på dina råd gällande åtgärder som bör vidtas för att hantera penningtvätt och förbättra den interna kontrollen? Om ja, görs det någon uppföljning på att åtgärderna vidtas? Om nej, tror du att det kan vara en anledning till att misstänkt penningtvätt kan ske?

Det förekommer studier som tyder på att fastighetstransaktioner kan användas för penningtvätt. Då kan det noteras att fastigheter är under eller övervärderade eller att en person exempelvis står som ägare till en fastighet som den egentligen inte kan ha råd till. Vad finns det för interna kontrollfunktioner för att kontrollera detta?